



PRAVICA DO HRANE

DIDAKTIČNI PRIROČNIK Z GRADIVI ZA OSNOVNO IN SREDNJO ŠOLO

VSEBINA

2	O PRIROČNIKU
5	MODUL ZA DRUGO TRIADO OSNOVNE ŠOLE
5	Cilji, oblika, naslovniki, metodologija
6	Struktura
7	1. srečanje
12	2. srečanje
17	3. srečanje
21	MODUL ZA TRETJO TRIADO OSNOVNE ŠOLE
21	Cilji, oblika, naslovniki, metodologija
22	Struktura
23	1. srečanje
28	2. srečanje
30	3. srečanje
33	MODUL ZA SREDNJO ŠOLO
33	Cilji, oblika, naslovniki, metodologija
34	Struktura
35	1. srečanje
38	2. srečanje
43	3. srečanje

O PRIROČNIKU

Prehranska varnost, prehranska suverenost, biotska raznovrstnost, etično potrošništvo, pravična trgovina – vse to so 'modni' izrazi, s katerimi nas vse bolj napadajo mediji, posamezniki in nevladne organizacije – prepričani vsak v svoj boljši jutri. A kaj zares pomenijo? In predvsem – ali si zaslužijo našo pozornost? V poplavi pogosto nasprotujočih si informacij, ki se nanašajo na skupne izzive človeštva: izkoreninjanje lakote in revščine, varovanje okolje, zagotavljanje vzdržnega razvoja, miren soobstoj različnih kultur, se je težko opredeliti za eno ali drugo možnost.

Priročnik, ki ga držite v rokah, obravnava številne teme, vse pa povezuje ena ključna misel: vsak med nami je ves čas preko svojih misli, delovanja in uporabe raznih dobrin povezan z brezštevilno množico ljudi po vsem svetu, z vsem življenjem na planetu pa si delimo zrak, vodo, hrano in bivalni prostor. Nihče se ne more izključiti iz okolja, ki ga obdaja.

Neverjetna prepletenost vseh povezav jemlje dih. Morda se prav zato pogosto izogibamo razmišljanju o njej in vse kaže, da se le obotavljajoče spoprijemamo z dejstvom, da imajo naše odločitve in dejanja posledice po vsem svetu. Zdi se, da je rešitev številnih svetovnih izzivov do neke mere stvar vprašanja identitete – vprašanje poistovetenja. Star pregovor pravi: daleč od oči, daleč od srca. Vendar oči danes lahko vidijo malone povsod. Dogajanja drugod po svetu so le nekaj klikov stran, če se odločimo, da se o njih pozanimamo.

Verjetno nihče med nami ne bi dopustil, da bi kdo od naših bližnjih umrl zaradi podhranjenosti ali da bi kdo v naši ulici smrtno zbolel, ker nima dostopa do čiste pitne vode. Pa vendar danes strada več kot milijarda ljudi in to kljub dejstvu, da imamo hrane več kot dovolj, da bi zadostili potrebam vseh ljudi. So pač dovolj daleč, da nam je vseeno ali pa se ob tovrstnih dejstvih preprosto počutimo nemočne.

Prav tako verjetno nihče ne bi bil pripravljen živeti z doživljenjsko zalogo smeti na svojem dvorišču, nič pa nimamo proti, da z njimi zastrupljamo okolje nekje drugje, morda le nekaj kilometrov stran. Povprečen prebivalec Slovenije letno proizvede 400 do 500 kg smeti. To je približno 40 ton v pričakovanem življenjskem obdobju. Si lahko predstavljate, kam bi jih dali na svojem dvorišču ali v svojem stanovanju? Hm...

Namen pričujočega besedila ni moralizirati oz. ponujati novih desetih zapovedi za 21. stoletje. Nikakor, želja avtorjev je predvsem spodbuditi razpravo o nekaterih vprašanjih, ki jih tako radi pometemo pod preprogo, ter predstaviti množico zanimivih dejstev in povezav, ki osvetljujejo tematiko iz različnih zornih kotov.

Vsebina priročnika se nanaša predvsem na vprašanje, kako smo posamezniki kot potrošniki preko trgovinskih povezav povezani s proizvajalci dobrin za našo vsakdanjo uporabo. Kakšen je naš odnos do ljudi, ki nas oskrbujejo z vsem tistim, brez česar si življenje danes le težko predstavljamo? Smo pripravljeni plačati ceno vseh posledic našega udobja? Lahko račun izstavimo nekemu drugemu, tretjemu?

Pot nas bo vodila po vsem planetu, od riževih nasadov v Indiji preko plantaž kakava v Slonokoščeni obali do pridelovalcev banan v Ekvadorju. Spoznavali bomo delovanje svetovne trgovine s hrano in raziskovali, kako je možno, da se kljub izjemnemu obilju razpoložljivih dobrin in naravnih bogastev toliko držav in toliko ljudi bori s skrajno revščino in lakoto.

Delavnice, opisane v priročniku, so namenjene različnim starostnim skupinam (od druge triade OŠ do srednje šole) in se medsebojno nadgrajujejo in dopolnjujejo. Glede na razpoložljiv čas je možno izvesti serijo delavnic ali pa zgolj posamezne aktivnosti. Čeprav so delavnice namenjene predvsem mladim, naše izkušnje kažejo, da so nekatere med njimi (predvsem srednješolske) zanimive tudi za starejšo (odraslo) publiko. Metodologija, kot jo predstavlja priročnik, je namreč izrazito interaktivna in usmerjena v skupinsko delo ter razpravljanje med udeleženci.

Prav slednje je najpomembnejši sestavni del tega, čemur nekateri strokovnjaki in nevladne organizacije pravijo 'globalno učenje'. Namreč, argumentirana, poglobljena razprava o različnih vidikih posameznega vprašanja v sproščenem, neocenjujočem okolju. Še tako preprosta stvar, kot je tablica čokolade, ima za seboj dolgo pot, na kateri je šla skozi številne roke. Za vsakim parom rok stoji življenjska zgodba človeka, ki se je je dotaknil.

Vsakomur od njih tablica predstavlja nekaj drugega. Lastniki plantaž kakava, delavci na njih, zaposleni v trgovinah in sladkosnedi imajo vsak povsem svoj pogled na to, kakšno vlogo igra čokolada v njihovem življenju. Vsak med njimi ima tudi le delni vpogled v razmišljanje drugih, pomembno pa je, da se vseh teh pogledov in njihove parcialnosti zavedamo in v diskusiji tudi upoštevamo. Včasih je lahko zelo koristno, če vodja delavnice igra vlogo 'hudičevega advokata', saj je izjemnega pomena, da se znamo soočati tudi s stališči, ki nam niso po volji.

Tovrstna soočanja so lahko prava poslastica, čeprav je res, da sprva zahtevajo nekaj pridobljenega okusa. A brez skrbi, tudi za tiste navadne, čeprav nekoliko drugačne posladke, je v tem priročniku obilno poskrbljeno. Pa dober tek!

Rene Suša, Društvo Humanitas





MODUL ZA DRUGO TRIADO OSNOVNE ŠOLE

CILJI

1. Spoznati pomembnost pravice do hrane in ustrezne prehrane po vsem svetu.

Razmisliti o povezavi med življenjskim slogom in standardom ter načinom prehranjevanja.

2. S pomočjo hrane in kuhinje srečati in spoznati druge kulture.

Spoznati najbolj razširjena živila in jedi drugih držav v vsakdanjem življenju ter med verskimi in ostalimi prazniki. Spoznati navade in običaje, povezane z jedmi in obroki v drugih kulturah.

3. Razmišljati o sebi in o lastni kulturni pripadnosti.

Spoznati navade, povezane s prehranjevanjem v Sloveniji, in tradicionalne lokalne jedi. Pri-merjati svojo kulturo z drugimi kulturami.

OBLIKA

Tri srečanja po 4 šolske ure.

CILJNA SKUPINA

Modul je namenjen učencem druge triade osnovne šole, predvsem petošolcem in šestošolcem.

METODOLOGIJA

Predvideni so nastopi v razredu, ki temeljijo na interaktivnem učenju o hrani in običajih, povezanih s hrano, v različnih svetovnih kulturah. Del modula so tudi kuharske delavnice, v katerih otroci spoznajo sestavine jedi, pripravijo jedi in jih okušajo. V dejavnosti so udeleženi učitelji, učenci in zunanji sodelavci, priče drugih kultur. Na koncu lahko razred napiše večkulturno kuharsko knjigo.

STRUKTURA

PRVO SREČANJE: Med »prehranskimi kralji« in podhranjenimi osebami – 1. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Kdo sem, kaj smo	Predstavitve modula	10 min
Jaz, prehranski kralj!	Predstavitvena igra	30 min
Prehranski kralji in podhranjene osebe	Razprava in poglobitev	20 min
Igra piškotov	Simulacijska igra	45 min
Alternativa: Vsi imamo iste pravice	Simulacijska igra	45 min
Zemljevid lakote	Poglobitev	30 min
Razredna kuharska knjiga	Zaključek	20 min

DRUGO SREČANJE: Okusi moje deželo – 2., 3. in 4. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Se spomniš recepta?	Osvežitvena igra	15 min
Predstavljam vam svojo državo	Animirana predstavitev ene od držav sveta	20 min
Okusi mojo državo	Pripovedi in pogovor	20 min
Mizica, pogrni se!	Kuharska delavnica	90 min
Moja država in pravica do hrane	Poglobitev	20 min
Razredna kuharska knjiga	Zaključek	15 min

TRETJE SREČANJE: Moja država in pravica do hrane – 2., 3. in 4. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Se spomniš recepta?	Osvežitvena igra	15 min
Predstavljam vam svojo državo	Animirana predstavitev ene od držav sveta	20 min
Okusi mojo državo	Pripovedi in pogovor	20 min
Hrana gre v gledališče ...	Uprizoritev povesti ali bajke	90 min
Moja država in pravica do hrane	Poglobitev	20 min
Razredna kuharska knjiga	Zaključek	15 min

PRVO SREČANJE:

Med »prehranskimi kralji« in podhranjenimi osebami

Kdo sem, kaj smo

Cilj: razredu predstaviti učni načrt učne dejavnosti.

Trajanje: 10 min

Prostor: učenci so postavljeni v krogu ali v polkrogu.

Potrebujete: karton ali tablo z napisanim naslovom učne dejavnosti in vsebino prvega srečanja.

Potek: jedrnato predstavite učni načrt in prvo srečanje.

Predlogi: predstavitev mora biti jasna, vzbudi naj zanimanje pri učencih. Učencem ne razkrijte takoj vseh podrobnosti.

Jaz, prehranski kralj

Cilj: medsebojno spoznavanje otrok in vodje dejavnosti (če to ni njihov/a redni/a učitelj/ica) in predstavitev pomena prehranske suverenosti.

Trajanje: 30 min

Prostor: učenci so postavljeni v krogu ali polkrogu.

Potrebujete: zemljevid sveta, lepilni trak, flomastre, približno 15 x 15 cm velik kartonček za vsakega udeleženca, krono (pravo, iz težkega zlata! ali iz kartona).

Potek: otrokom razdelite kartončke in flomastre in jih prosite, naj na vrh kartončka napišejo svoje ime, na preostalem prostoru pa narišejo hrano, ki jim je še posebej všeč in do katere lahko pridejo brez večjih težav. Narišejo naj jedi, ki jim gredo še posebej v slast in ki jih lahko dobijo v restavracijah ali pa jim jih mama ali kateri drug sorodnik na njihovo željo pripravi ob nedeljah ali za rojstni dan. Otroci naj razmišljajo o svoji jedi in jo narišejo. Medtem pritrdite na tablo ali na steno zemljevid sveta v Petersovi projekciji*. Ko vsi otroci končajo, jih povabite, da en za drugim predstavijo in razložijo, katero jed so izbrali. Ko to počnejo, nosijo krono, simbol moči, in rečejo nekaj kot:

»Jaz sem Rok, kralj omlete! Izbral sem omleto, ker ...«. Nato kralj prilepi svoj kartonček na Petersov zemljevid sveta, nekje nad Slovenijo/Evropo, in preda krono naslednjemu otroku.

Predlogi: predlagamo, da poleg Petersovega zemljevida sveta ali poleg panoja, ki ostane v razredu, napišete definicijo prehranske suverenosti in vsak drugi pomemben koncept, o katerem boste govorili ali ki ga bodo omenili otroci sami. Tako se najpomembnejši podatki, ki jih želite predati otrokom, utrdijo in sled opravljenega dela se ne izgubi. Poleg tega so panoji, kartice in risbe prijetnega videza in lahko ostanejo razstavljeni v razredu tudi po koncu dejavnosti, kar je gotovo dobro za utrjevanje naučenega.

Opazanja: ideja o krožeči kroni in »prehranskem kralju« je lahko prijeten način za popestritev predstavitve, daje vam povod, da otrokom razložite, kaj v tem kontekstu pomeni kralj in kaj pomeni prehranska suverenost. Za začetek je dovolj preprosta opredelitev: »Prehranska suverenost je zmožnost ene osebe ali enega naroda, da se odloči, kako se prehranjevati na zdrav in zadovoljiv način.« Dobro je, da poudarite, da ima narod prehransko suverenost, ko je hrane dovolj in ko je le-ta raznolika in kakovostna.

* Izraz »Petersova projekcija« se nanaša na zemljevid sveta s točnimi razmerji med površinami kontinentov, ki ga je prvi objavil zgodovinar in kartograf Arno Peters leta 1974. Na Petersovem zemljevidu so vse površine prikazane v pravi velikosti, ne glede na to, kje na globusu se nahajajo. Povedano preprosto: en kvadratni meter je en kvadratni meter, kjer koli že je – na ekvatorju ali na severnem polu.
www.petersmap.com

»Prehranski kralji« in podhranjene osebe

Cilj: poglobiti koncept prehranske suverenosti.

Trajanje: 20 min

Prostor: učenci so razporejeni v polkrogu.

Potrebujete: Petersov zemljevid sveta, lepilni trak in kopije priloge OŠ2.

Potek: dejavnost je nadaljevanje razrednih predstavitev. Povabite otroke, da si ogledajo Petersov zemljevid sveta in nanj pritrjene kartončke, in jih vprašajte, kaj opazijo. Nekatera vprašanja, ki jim jih lahko zastavite, so: Katere jedi ali živila so pritrjeni na zemljevidu? Kaj manjka? Ali imamo kot razred možnost jesti veliko ali malo stvari? Smo državljani Slovenije, to pomeni, da smo bogati ali revni? Se počutimo kot »prehranski kralji«? Ali imamo na voljo dovolj hrane? Razmišljanj o tem je veliko, poudarite lahko, da imajo tudi bogati in premožnejši včasih težave, če se ne prehranjujejo pravilno. Veliko je ljudi, ki slabo jedo, ki jedo preveč, ki jedo, ne da bi vedeli, da je hrana, ki jo jedo, dolgoročno zanje škodljiva ... Povabite otroke, da pomislijo na druge dele sveta: živijo na drugih celinah, v drugih državah in mestih »prehranski kralji« ali podhranjene osebe? Otroci naj s pomočjo svojega predhodnega znanja o tematiki razmislijo o vprašanju in predstavijo svoja razmišljanja. Pokažite jim prilogo OŠ2 kot primer prehranjevanja štirih otrok z različnih območij sveta. Tudi v tem primeru lahko spodbudite pogovor in vprašate otroke, kakšna so njihova opazanja v zvezi z vsebino priloge. Če jih ni, lahko pri pogovoru pomagata s podvprašanji, kot so: kateri od teh otrok se zdravo prehranjuje? (Tu lahko opozorite, da pravilno prehranjevanje ni ne čezmerno ne minimalno, ampak uravnoteženo tako glede količine kot glede raznolikosti jedi.) Kdo se podobno prehranjuje kot mi? Kdo drugače? Kdo je »prehranski kralj« in kdo je podhranjen.

Predlogi: vsebin, ki se jih lahko dotakne v pogovoru, je veliko. Z otroki lahko na primer razpravljate o potrebi vsake osebe, da je in da ima zdravo in raznoliko prehrano; lahko jim poveste, da ni zdravo jesti premalo ali preveč...

Opazanja: uporaba terminov »prehranski kralj« in podhranjena oseba je vsekakor poenostavitev, ki se nanaša na prehranske pogoje in življenje nekoga, ki lahko prosto izbira, kako se prehranjevati (»prehranski kralj«), in nekoga, ki zaradi kateregakoli razloga je malo ali ima precej okrnjeno možnost izbire, kako in v kakšnih količinah se prehranjevati.

Igra piškotov

Cilj: otroci izkusijo različno delitev ekonomskih in prehranskih virov v svetu.

Trajanje: od 45 min do ene ure

Prostor: učenci so postavljeni v polkrogu.

Potrebujete: škatlo piškotov (iz pravične trgovine ali domačih), pet krožničkov, pano, debele flomastre.

Potek: otrokom povejte, da bodo v tej igri morali predstavljati svetovno prebivalstvo, in sicer v povezavi s temami, o katerih so ravno govorili. Razred razdelite na pet skupin. Prva skupina je skupina zelo revnih: tistih, ki živijo z manj kot evrom na dan. Otroke vprašajte: »Če ta razred, sestavljen iz 24 otrok, predstavlja svetovno prebivalstvo, koliko od vas bi moralo biti zelo revnih?« Nato prosite otroke, da ugibajo, in jih pri tem spodbujajte. Na ta način boste skupaj prišli do podatka, da je zelo revnih XX % razreda, torej XX otrok. Preštejte XX otrok in jim dajte vlogo zelo revnih. Na tak način nato ustvarite še skupine revnih, dobro preskrbljenih, bogatih in zelo bogatih. Zdaj lahko komentirate velikost skupin: veliko neravnovesje je očitno. V igro nato vpeljite piškote: ti predstavljajo hrano, ki je na razpolago različnim ljudem po svetu. V tej igri razdelite toliko piškotov, kot je otrok v razredu. Spet prosite otroke, naj predvidijo, koliko piškotov naj dobijo revni, če bi hoteli predstaviti dejansko stanje na svetu. Otroci povejo in podkrepijo svoje mnenje za vsako od petih skupin. Nato povejte, kakšna je dejanska razdelitev hrane. Skupinam lahko pustite nekoliko časa, da se odločijo, kako naj bi bili razdeljeni piškoti. Ko otroci nehajo jesti, jim zastavite naslednja vprašanja: kako je šlo, kako so se počutili predstavniki posameznih skupin in kaj se je zgodilo? Navadno si zelo revni razdelijo drobtine enega samega piškota in čakajo, da zelo bogati/-a neha jesti svoje piškote. Prvi bodo občutili nepravilnost, drugega bo morda sram. Če zelo bogati ne more pojedsti vseh piškotov, mu/ji recite, naj jih vrže stran: to je tisto, kar vsak dan počnemo z našimi ostanki. (Piškoti naj pristanejo samo v navideznem ali začasnem in ne v pravem košu za smeti.)

Razdelitev otrok in piškotov za razred 20 otrok

Zelo revni: v tej skupini je 6 otrok, razdelijo si 1 piškot (5 %).

Revni: v tej skupini je 7 otrok, razdelijo si 2 piškota (10 %).

Dobro preskrbljeni: v tej skupini so 4 otroci, pojejo 4 piškote (20 %).

Bogati: v tej skupini sta 2 otroka, pojedsta 6 piškotov (30 %).

Zelo bogati: v tej skupini je 1 otrok, poje 7 piškotov (35 %).

Predlogi: zelo revni, revni, dobro preskrbljeni, bogati in zelo bogati so seveda preproste in poenostavljene definicije, kot v vseh igrah, ki pa jih otroci vseeno lahko ne razumejo. Svetujemo vam, da skušate skupaj z otroki opredeliti vsako skupino. Pri tem si pomagajte z vprašanji: Kdo so in kako živijo zelo revni? Kdo so in kako živijo bogati? Kje so? Kako živimo v Sloveniji? Kakšno vrsto dela navadno opravljajo? Predvsem pa: koliko in kaj lahko jedo? Vsi ti podatki pomagajo otrokom razumeti in si enostavno predstavljati kategorije igre, poleg tega pa dobijo globlji vpogled v obravnavane teme: podhranjenost na eni strani, potrata na drugi; prekomerna debelost; pomembnost pravične porazdelitve virov ... S temi poglobitvami igro in pogovor bogatimo, čeprav se lahko čas izvajanja modula podaljša. Dobro je tudi, da na pano (karton, šelesamer) zapišete koncepte, ki so se pojavili med igro in diskusijo.

Vsi imamo iste pravice ali Igra glasbenih stolčkov nekoliko drugače

Cilj: otroci naj občutijo, kako je, če te nepravilno obravnavajo, in kako se lahko pogumno spoprimejo s krivicami.

Trajanje: 30 min. To dejavnost predlagamo kot alternativo predhodni, še posebej, če imate na razpolago manj časa, kot ga zahteva »Igra piškotov«.

Prostor: urediti je treba prostor, kjer se sme igrati.

Potrebujete: žetone (fižole, kamenčke ali kakšen drug podoben predmet).

Potek: učencem povejte, da je na vrsti Igra glasbenih stolčkov in jim pojasnite njena pravila. Nato razdelite razred v tri skupine: »bogati«, »revni« in »predstavniki oblasti«. Bogatim dajte 6 žetonov na osebo, revnim 3 in predstavnikom oblasti 10. Naznanite začetek igre in pravilo, da pri igri lahko sodelujejo samo tisti, ki imajo vsaj 6 žetonov. Kdor ima to možnost, se začne igrati, ostali ga gledajo.

Igra glasbenih stolčkov: gre za klasično igro, ki jo verjetno poznajo vsi otroci. Število stolov, ki je za eno manjše od števila igralcev, se razporedi v krogu, tako da so stoli nedaleč vsaksebi in z naslonjali obrnjeni proti sredi kroga. Ko prižgete glasbo, začnejo otroci krožiti v krogu okoli stolov, takoj, ko glasba preneha pa morajo sestiti na stol. Takrat eden od otrok ostane brez stola in je izločen iz igre. Igra se nadaljuje, dokler ne ostaneta dva igralca, zmagovalca.

Pogovor po igri: vprašanja, ki jih lahko zastavite učencem:

- Kako so se počutili učenci, ki so jih različno obravnavali? Je bilo to pravično?
- Je kdo razumel, da so imeli »predstavniki oblasti« dovolj žetonov, da bi lahko vsem omogočili sodelovanje?
- Kaj bi lahko storili »predstavniki oblasti«, da bi vsem omogočili, da se igrajo?
- Kaj bi lahko storili »bogati«?
- Kaj pa »revni«?
- Ali obstajajo podobne situacije v resničnem življenju?
- Kaj lahko storimo, da bi bile stvari pravičnejše?

Predlogi: začetek igre mora biti precej hiter, da lahko otroci, ki so izločeni, opazujejo in občutijo nelagodje zaradi krivične obravnave. Poleg tega izbor hitre igre omogoča, da jo še enkrat ponovimo in pri tem opazujemo, ali se udeleženci obnašajo drugače: »predstavniki oblasti« lahko dajo odvečne žetone »revnim« in jim dovolijo, da se igrajo, »revni« pa lahko preprečijo drugim, da bi se igrali ... vse to so možnosti, o katerih se je zanimivo pogovarjati po igri. Navadno je otrokom težko sprejeti krivično obravnavo, zato prvi del pogovora po igri namenite njihovem nezadovoljstvu, kritikam in verjetno celo kakšnemu izbruhu. Šele nato nadaljujte z vprašanji. Če so se otroci pred tem igrali igro piškotov, bodite pazljivi, da istih otrok ne date v najbolj »nesrečne« skupine.

Zemljevid lakote

Cilj: prikazati, katera svetovna območja imajo najvišjo koncentracijo podhranjenih oseb.

Trajanje: 30 min

Prostor: učenci so postavljeni v polkrog.

Potrebujete: zemljevid lakote.

Potek: otrokom pokažite zemljevid lakote in jim razložite, kako ga beremo. Spodbujajte opažanja otrok in jih v končni fazi združite s podatki.

Predlogi: zemljevid lakote nam na prvi pogled ne pove dosti. Kaj hitro sicer opazimo, da je Afrika celina, ki najbolj trpi za lakoto, vendar je izredno pomembno, da gremo z otroki preko teh preprostih opažanj, ki lahko zapadejo v banalnosti, oziroma utrdijo stereotipe in površno poznavanje sveta. Pomembno je, da opozorimo, da na zemljevidu lakote ni nobenega območja brez podhranjenih prebivalcev: tudi v bogatih predelih sveta živijo revni in podhranjeni ljudje. Kdo bi to lahko bil? Kdo so revni v Sloveniji? Opozorite lahko tudi, da obstajajo sicer gospodarsko uspešne države, ki imajo zelo veliko podhranjenih prebivalcev, kot so Brazilija, Mehika, Kitajska in Indija. Obenem obstajajo tudi zelo podhranjene države, ki so sicer bogate s surovinami - takšen primer je Demokratična republika Kongo, kjer najdemo največja nahajališča diamantov, a tudi izredno visoko stopnjo podhranjenosti. Če imate na voljo dovolj časa in je razred poučen ter pripravljen sodelovati, takšna vrsta pogovora lahko pripelje do prepoznavanja nekaterih razlogov za lakoto. Podhranjene osebe in osebe, ki umirajo od lakote, niso vedno osebe, ki ne delajo ali ki nočejo delati.

Opomba: zemljevide svetovne lakote boste našli na številnih spletnih povezavah. Če imate na voljo računalnike, lahko uporabite interaktivni zemljevid lakote Organizacije za prehrano in kmetijstvo (www.fao.org/hunger/en). Zelo zanimiv je zemljevid projekta Worldmapper, na katerem je velikost posameznega območja sorazmerna s podhranjenostjo njegovih prebivalcev (<http://www.worldmapper.org/display.php?selected=178>). Po koncu dejavnosti lahko kopijo zemljevida lakote z legendo obesite v razredu. Podatke in razmišljanja o obravnavanih temah lahko kasneje zopet povzamete.

Razredna kuharska knjiga

Cilj: s prispevki vseh učencev v razredu sestaviti medkulturno kuharsko knjigo.

Trajanje: 15 min

Prostor: učenci so postavljeni v polkrog, za pisanje potrebujejo primerno podlago.

Potrebujete: barvaste liste ali kartončke in svinčnike. Razredno kuharsko knjigo lahko pripravijo učenci sami ali prinesete kot darilo. Velikost in uporabljeni materiali so lahko različni: od velikih zvezkov iz barvnega papirja do praktičnih škatel.

Potek: prosite otroke, da se umirijo in napišejo na list ali na kartonček pomembno ali zanimivo misel, ki se jim je utrnila med srečanjem, in dobro razložijo, za kaj gre. Tiste, ki sedijo skupaj, prosite, naj ne pišejo istih stvari, da bodo tako v kuharski knjigi zabeležene različne izkušnje. Po 5 ali 10 minutah povabite otroke, naj en za drugim preberejo, kar so napisali. Vse spise nato vstavite v kuharsko knjigo.

Predlogi: večji pomen kot boste sami pripisali kuharski knjigi, večji pomen ji bodo pripisovali tudi otroci. Če sami prinesete kuharsko knjigo v razred, predlagajte otrokom, da jo okrasijo.

Opomba: kuharska knjiga naj postane skupni dnevnik, kamor razred poleg receptov vključijo razmišljanja in komentarje o stvareh, ki so se jih naučili med srečanjem. Če je ob koncu srečanja na voljo dovolj časa, lahko pisno opredelite ključne koncepte, ki ste se jih lotili med srečanjem. Na ta način se kuharska knjiga bogati in jo lahko uporabite kot delovno orodje tudi po koncu vseh treh srečanj. Če na šoli organizirate praznovanje ob koncu šolskega leta, lahko v razredu kuharsko knjigo še razširite, in poskrbite, da bo na praznovanju razstavljena ali nagrajena.



DRUGO SREČANJE:

Okusi mojo deželo

Se spomniš recepta?

Cilj: osvežitev in povzetek prvega srečanja.

Trajanje: 10–15 min.

Prostor: učenci so postavljeni v polkrogu.

Potrebujete: materiale s prejšnjega srečanja.

Potek: otroke povabite, da se spomnijo dejavnosti s prvega srečanja, oziroma njegovih »sestavin«, njegovega poteka, obravnavanih tem in »priprave« recepta.

Predlogi: če želite nekoliko ogreti ozračje in se zateči k animaciji, si lahko nadenete lepo kuharsko kapo in igrate obupanega kuharja, ki prosi otroke za pomoč, ker se ne spomni recepta ali predhodnega srečanja. To je lahko zabaven način, kako začeti srečanje. Vse lahko spodbudite, da se spomnijo, kaj ste nazadnje počeli, in nato prepustite besedo nekaterim otrokom.

Opomba: ta preprosta dejavnost vam bo omogočila, da si ustvarite idejo o dejavnostih, ki so naredile večji ali manjši vtis na otroke, in o konceptih, ki so si jih bolj, manj ali si jih sploh niso zapomnili. To je zanimiva povratna informacija o prvem srečanju, ki jo je treba upoštevati tudi pri drugem srečanju.

Predstavljam vam svojo državo

Cilj: predstaviti gosta, ki je v Slovenijo in Evropo prišel z druge celine in njegovo/njeno izvorno deželo.

Trajanje: 20 minut.

Prostor: učenci so postavljeni v polkrogu.

Potrebujete: vsakdanje predmete, fotografije ali diapozitive, igre, narodno nošo države, o kateri boste govorili. Če s seboj prinesete slikovno gradivo ali predmete, lahko začnete pripovedovati o tradicionalni rabi in običajih, povezanih s hrano in prehranjevanjem. Govorite lahko o podnebni razmerah v državi in o tem, kako vplivajo na prehranjevalne navade, ali o državnem oziroma lokalnem prazniku in hrani, ki se takrat pripravlja.

Potek: gost se predstavi in pripoveduje otrokom o svoji državi skozi lastne spomine in izkušnje.

Predlogi: pričevanje bo otrokom všeč ne samo, če ima gost sposobnost pripovedovanja, ampak tudi in predvsem, ko bo pospremljeno s slikovnim gradivom in predmeti, ki jih otroci lahko gledajo, se jih dotikajo in preizkušajo. Za fotografije predlagamo uporabo video projektorja ali dia projektorja, tako da bodo fotografije vsi jasno videli. Otroci obožujejo podobe pokrajin, mest, iger, živali ... in navadno postavljajo veliko vprašanj: če jim sledite, je to način, kako narediti pripoved zanimivejšo.

Opomba: ta preprosta dejavnost lahko traja različno dolgo, odvisno od zanimanja, vprašanj in komentarjev. Medtem ko gost pripoveduje, prevzemite vlogo moderatorja, nadzorujte časovni potek, priskočite gostu na pomoč, če je potrebno, prizadevajte si vplesti v pogovor otroke, ki manj sodelujejo. Kljub temu se je dobro zavedati, da lahko predolgo zadrževanje pri pred-

stavitvi države in kulture doseže nasprotni učinek v okviru učne vsebine, ki se osredotoča na prehransko suverenost in prehranjevanje v različnih predelih sveta. Zato svetujemo, da se bolj poglobite v druge dejavnosti srečanja.

Okusi ... moja državo!

Cilj: pripovedovati otrokom o prehranjevanju in običajih, povezanih s hrano in kuhinjo druge države.

Trajanje: 20 minut.

Prostor: učenci so postavljeni v polkrogu.

Potrebujete: fotografije in predmete, povezane s hrano, pribor za kuhanje, kuharske knjige, sadje in zelenjavo. Pri tej dejavnosti otroci okušajo jedi. Uporabite lahko prilogo OŠ2 »Gradivo o državah«.

Potek: gost s pomočjo fotografij, predmetov ter sadja in zelenjave, ki ju je moč kupiti v Sloveniji, predstavi prehranjevalne navade svoje države.

Predlogi: obstaja več oblik pripovedovanja o lastnih prehranjevalnih običajih. Ena od oblik, ki pritegne pozornost in je zelo jasna, je pripovedovanje o običajnem dnevu sovrstnika otrok in o njegovih obrokih. Z gostom lahko spodbudite otroke, da pripovedujejo o lastni prehrani in različnih dnevni obrokih. Na ta način tudi sami postanejo nosilci znanja, »kulturnih pričevanj«. Različne prehranjevalne vzorce lahko napišete na pano/šeleshamer, ki ga pustite obešenega v razredu.

Opomba: pripoved je posebej učinkovita, če jo spremlja okušanje jedi (ali samo dotikanje, vohanje, opazovanje). Najlažje pripravimo ali prinesemo s seboj sadje, zelenjavo, slaščice, semena in zrna (kakava, kave), pijačo, čajne poparke ...

V pomoč: trgovine z ekološko pridelano hrano ali izdelki pravične trgovine ponujajo kar nekaj za pokušanje pripravljenih izdelkov: brazilske oreške, indijske oreške, suh mango/papajo/ananas ... Mnoge druge stvari najdemo v hipermarketih in nekaterih specializiranih trgovinah. Namesto tega lahko, če vodstvo šole dovoli, preizkusite preproste in hitre recepte. Otroci bodo veseli takega presenečenja, ki popestri jutranje učne ure.

Mizica, pogrni se!

Cilj: pripraviti značilno jed države, o kateri govorimo, in v pripravo vključiti vse otroke.

Trajanje: odvisno od izbranega recepta. V okviru drugega srečanja je kuharska delavnica za otroke vrhunec, trenutek, v katerem postanejo aktivni, saj imajo sami »prste vmes«... zato je dobro, da ji namenite vsaj eno uro.

Prostor: otroci so razporejeni v delovne skupine in postavljeni okoli miz ali delovnih površin.

Potrebujete: odvisno od izbranega recepta, ki mora biti prej preizkušen doma.

Potek: skupaj z gostom povejte otrokom, katere jedi bodo pripravili. Otroci bodo na začetku verjetno cepetali in nestrpno čakali, da pričnejo s praktičnim delom, zato lahko gost svoje spomine, povezane z jedjo, in napotke o tem, kako jemo, poda na koncu. Otrokom najprej pokažite potrebne sestavine in jim razložite, kako se lotimo njihove priprave. Naloge v skupini razdelite ali pustite otrokom, da se organizirajo sami, vendar se nato prepričajte, da imajo vsi svojo vlogo in sodelujejo. Dobro in skoraj nujno je, da otrokom pokažete, kako izvedemo posamezne naloge (kako se na primer nariba limonina lupina). Od blizu spremljajte njihovo delo, jim pomagajte in svetujete. Ko so vse skupine nehale kuhati, pospravile svojo delovno površino in umile uporabljene pribor, pripravljene jedi opazujte. Kakšno zadovoljstvo! Če so delovne skupine pripravile različne recepte, jih povabite, naj svojim sošolcem predstavijo, kaj so skuhalo in kako so to naredili. Zadnja stopnja je pokušanje in deljenje vtisov. Ko so otroci vse pokusili in se nekoliko pomirili, lahko gost odgovarja na vprašanja o receptih in pripravljenih jedeh.

Opomba: razred lahko razdelite v dve delovni skupini, ki pripravljata različni jedi. V prilogi »Gradivo o državah« OŠ2 boste našli preproste recepte, ki so že bili preizkušeni z otroki.

OBROKI V TREH RAZLIČNIH DRŽAVAH

SLOVENIJA*	PERU	ITALIJA
Zajtrk	Mleko (Leche) s kakavom, kdor si ga lahko privošči.	Mleko s koruznimi kosmiči, čaj in piškoti, prigrizki.
Malica		Krekerji, sadje.
Kosilo	Entrada: avokado, polnjen s francosko solato ali z zeleno solato (je se kot predjed). Primer: testenine ali juha. Segundo: riž s piščancem ali ribo.	Predjed: testenine. Glavna jed: meso. Priloga: Solata ali zelenjava. Sadje ali sladica.
Malica	Sladica mazamorra morada na osnovi koruze in koščkov sadja.	Prigrizki, sadni sok.
Večerja	Krožnik riža in mesa.	Predjed: testenine. Glavna jed: meso. Priloga: Solata ali zelenjava. Sadje ali sladica. (Ali pa enolončnica.)
Po večerji	Sladica (Postre).	Sladoled ali sladica (ne vedno).

* Izpolnite sami ali skupaj z otroki.

Moja država in pravica do hrane

Cilj: otrokom pripovedovati o načinu življenja drugih narodov, posebno v zvezi s prehranjevanjem, odgovoriti na vprašanja in potešiti njihovo radovednost, pokazati, katere so dobre prakse za uresničitev pravice do hrane.

Trajanje: 20 minut

Prostor: učenci so postavljeni v polkrogu.

Potrebščine: tu lahko kot oporna točka pride prav Petersov zemljevid sveta, ki ste ga z učenci spoznali med prvim srečanjem.

Potek: gost pove, kakšni so prehranjevalni pogoji v njegovi državi. Če pustimo ob strani stereotipe in poenostavljene predstave, najdemo v vsaki državi premožne prebivalce in prebivalce, ki imajo na voljo zelo omejene količine hrane. Gost lahko pripoveduje o tistem, kar ve, kar izhaja iz njegovih lastnih izkušenj. Skupaj lahko otrokom povesta, katere so težave, povezane s prehranjevanjem, in kakšne so dobre prakse in načrti, ki bi lokalnemu prebivalstvu omogočili dostojno življenje in zdravo prehranjevanje.

Predlogi: to je lahko dobra priložnost, da razredu predstavite izdelek ali projekt pravične trgovine. Izdelek lahko celo uporabite pri pripravi recepta v okviru dejavnosti »Mizica, pogrni se!«.

Opažanja: včasih se zgodi, da imajo otroci stereotipne predstave o izvorni državi gosta in ga »silijo«, da pripoveduje o revščini in podhranjenosti njegovega naroda. Takšen pritisk in predsodki so lahko neprijetni za gosta in dobro je, da ga pripravite na takšno situacijo, sploh, če ima malo izkušenj s šolo. V resnici se pomen njegovega sodelovanja skriva tudi v tem: iskreno in neposredno pripovedovati o svoji osebni izkušnji in o tem, kar ve o svoji državi, odpraviti morebitne predsodke ali omajati klišeje, ki so zelo razširjeni v državi, v katero je prispel.

Lahko se tudi zgodi, da se gost nekoliko upira ali da je v razredu nepripravljen govoriti o teh temah, ki navsezadnje nikakor niso enostavne. V tem primeru je pomembno, da se z njim dogovorite o tem, kaj boste povedali otrokom, in da podprete njegovo pripoved s svojim znanjem. Zelo pomembno je, da te teme naslovite taktno in se poskušate postaviti v čevlje gosta.

IZ DNEVNIKA PETEGA RAZREDA...

V šoli smo imeli zadnje srečanje »Globalne vasi« in zopet smo srečali naša simpatična prijatelja Raquel in Andreo. Raquel nam je prinesla recept za torto - čokotorto in tipično argentinsko pijačo, mate, poparek, podoben čaju, ki ga srkaš v družbi.

Naši učiteljici sta razred razdelili v dve skupini in začeli smo s pripravami. Ena skupina učencev je skupaj z učiteljicama Majo in Sonjo pripravila pogačo, druga skupina je skupaj z Raquel in Andreo pripravila čokotorto. Ko se je torta hladila, je Raquel pripravila mate: zavrela je vodo in vanjo vsula mešanico listov mate. Ko je bilo vse pripravljeno, smo skupaj pojedli torto, kolač z dulce de leche (vnaprej pripravljeno sestavino) in pili mate. Tukaj je recept za čokotorto (Chocotorta):

SESTAVINE:

- 400 gramov čokoladnih piškotov (pravokotne ali kvadratne oblike)
- 500 gramov maskarpona
- 500 gramov kreme dulce de leche*
- 3 decilitre kave, lahko je nekoliko razredčena
- malo kakava v prahu

PRIPRAVA:

Zmešaj maskarpono z dulce de leche, dokler ne dobiš gladke kreme.

Piškote namoči v kavo, da jo malo vpijejo, ne smejo pa se preveč namehčati. Namočene piškote postavi na dno pravokotne posode (mi smo uporabili pekač). Na prvo plast piškotov namaži plast kreme in tako izmenično nadaljuj naprej. Vsega skupaj pride šest plasti. Na koncu zadnjo plast kreme posuj s kakavom. Naj počiva v hladilniku vsaj 2 uri.

* Dulce de leche je španski izraz za karamelizirano mleko.

Razredna kuharska knjiga

Cilj: narediti povzetek srečanja in ključnih konceptov, nadaljevati z izdelavo medkulturne kuharske knjige s prispevki vsega razreda.

Trajanje: 15 minut

Prostor: razred je postavljen v polkrog.

Potrebujete: Kuharsko knjigo, listi ali barvasti kartončki in svinčniki.

Potek: otroke prosite, da se umirijo in napišejo na list ali na kartonček pomembno ali zanimivo misel, ki se jim je utrnila med srečanjem, in dobro razložijo, za kaj gre. Tiste, ki sedijo skupaj, prosite, naj ne pišejo istih stvari, tako da bodo v kuharski knjigi zabeležene različne izkušnje. Po 5 ali 10 minutah povabite otroke, naj en za drugim preberejo, kar so napisali. Vse spise nato vstavite v kuharsko knjigo.

Predlog: kuharska knjiga naj postane skupni dnevnik, kamor razred poleg receptov vključi razmišljanja in komentarje o stvareh, ki so se jih naučili med srečanjem. Če je ob koncu srečanja na voljo dovolj časa, lahko skupaj z otroci pisno opredelite ključne koncepte, ki ste se jih lotili med srečanjem. Na ta način se kuharska knjiga bogati in jo lahko uporabite kot delovno orodje tudi po koncu vseh treh srečanj. Če na šoli organizirate praznovanje ob koncu šolskega leta, lahko v razredu kuharsko knjigo še razširite in poskrbite, da bo na praznovanju razstavljena ali nagrajena.

Opomba: pomembno je, da kuharski knjigi posvetite dovolj časa in otroke prosite, naj jo razširijo in obogatijo, kot jim je všeč: knjiga bo namreč najbolj otipljiv in konkreten rezultat uresničene delavnice. Z gostom lahko prispevata h kuharski knjigi, tako da prineseta recepte, risbe, zgodbe in gradiva za poglobitev.

IZ KUHARSKE KNJIGE ŠESTEGA RAZREDA...

Fatou nam pokaže sadeže in začimbe iz svoje države. V Senegalu sadja ne manjka. Ljudje imajo celo to srečo, da ga lahko nabirajo naravnost z dreves, in otroci skrivaj splezajo tudi na drevesa sosedov, ko si zaželiyo sadja! Fatou nam je prinesel:

MANGO: rdeče-zelene barve, z gladko lupino; njegov vonj nas spominja na vonj jabolk in breskev.

KOKOSOV OREH: je veliko manjši od tistih, ki jih najdemo v naših trgovinah, in tudi veliko bolj kosmat: obstaja tudi različica zelene barve, pri kateri pijemo samo sok; bolj kot je sok sladek, manj je dobro meso: to je trik, ki nam ga je izdal Fatou!

ANANAS: tudi ta je zelo majhen! Če potrkamo nanj, čutimo, da je lupina mehka, ne kot tista, na katero smo navajeni; pogosto ga jejo, tudi v solati.

GRENIVKA: je majhna, svetlo rumena in zelo diši; spominja na limono.

INGVER: imenovan tudi GINGER, je gomolj, ki ga naribajo in služi kot začimba za jedi, predvsem mesa, uporablja se tudi za pripravo naravnih zdravil: da energijo!

SLADKI KROMPIR: ima rdečo lupino, uporablja se kot zabela za jedi iz riža, pa tudi za pripravo otroške hrane za majhne otroke.

MANIOKA: gomolj, iz katere se pridobiva moka.

FEFERONI: zelo barvasti, ampak zelo pekoči.

OREŠČEK: lupine uporabljajo za izdelavo verižic.

HIBISKUS (KARKADÉ): vijoličasto-rdeče barve, iz njega se delajo poparki in zmeša se z ananasovim sokom za pripravo tipične pijače.

KENKELIBA: prinesel nam je posušene in rjavkaste liste, iz katerih se pripravi tradicionalni napitek.«

IZ DNEVNIKA RAQUEL, GOSTJE IZ ARGENTINE

Govorila sem o svoji Argentini in pokazala video in fotografije Argentine, njenih tradicij, ozemlja, pokrajin in ljudi (glasba, prazniki in hrana). Na začetku mi ni bilo všeč, da ne morem narediti prave učne ure o zgodovini in geografiji, vendar so srečanja postala spoznavanje Argentine, kot jo čutim in poznam jaz. Delavnice – jaz sem preveč praktična – sem imela za izgubo časa, a sem kmalu dojela, da se otroci zabavajo in da hočejo sodelovati. Eno izmed srečanj je bilo namenjeno kuhanju, pokušanju in izmenjavi receptov. S seboj sem prinesla empanade in duce de leche s kruhom ter vse za pripravo mate čaja. Prinesla sem pladenj z zelenjavo iz Argentine in otroci so vse poznali! V resnici sem si zamislila prav to, da vidijo in razumejo, kako pri prehrani že dolgo časa obstaja trgovinska menjava. Da bi govorili o hrani in o živežu, so se šli dve igri: vsak je povedal ime užjitne rastline in na koncu sem jaz označila tiste, ki izhajajo iz Amerike. Za drugo igro sem jih vprašala, kaj bi radi jedli za večerjo, in zaključek je bil, da je nemogoče večerjati nekaj, kar ti je všeč, brez jedi iz Amerike.

TRETJE SREČANJE:

Moja država in pravica do hrane

Se spomniš recepta?

Cilj: osvežitev in povzetek drugega srečanja.

Trajanje: 10–15 minut

Prostor: učenci so postavljeni v polkrogu.

Potrebujete: dobro je, da se navežete na gradiva, nastala med prejšnjimi srečanji (zemljevid, kuharska knjiga...).

Potek: prosite otroke, da se spomnijo dejavnosti z drugega srečanja, oziroma njegovih »sestavlin«, njegovega poteka, obravnavanih tem in »priprave« recepta.

Opazanja: ta preprosta dejavnost vam omogoča, da si ustvarite idejo o dejavnostih, ki so naredile večji ali manjši vtis na otroke, in o konceptih, ki so si jih bolj, manj ali si jih sploh niso zapomnili. Pri zadnjem srečanju lahko, če se vam to zdi pomembno, podkrepite pomembne, vendar pozabljene ali slabo razumljene koncepte.

Predstavljam vam svojo državo!

Cilj: predstaviti gosta in njegovo/njeno izvorno deželo, ko gre za novega gosta, ali poglobiti poznanstvo, če je gost že znan.

Trajanje: 20 minut

Prostor: učenci so postavljeni v polkrog.

Potrebujete: vsakdanje predmete, fotografije ali diapozitive, igre, narodno nošo države, o kateri boste govorili. Če s seboj prinesete slikovno gradivo ali predmete, lahko začnete pripovedovati o tradicionalni rabi in običajih, povezanih s hrano in prehranjevanjem. Govorite lahko o podnebnih razmerah v državi in o tem, kako vplivajo na prehranjevalne navade, ali o državnem oziroma lokalnem prazniku in hrani, ki se takrat pripravlja.

Potek: gost se predstavi in pripoveduje otrokom o svoji državi skozi lastne spomine in izkušnje.

Predlogi: na razpolago imate dve različici, če bi radi vsaj delno spremenili potek srečanja v primerjavi s prejšnjim:

- Na koncu predhodnega srečanja lahko naznanite otrokom, da boste med tretjim srečanjem spoznali osebo, ki prihaja na primer iz Romunije. Povabite jih, da pripravijo vprašanja za gosta.
- Ohranite lahko skrivnost o narodnosti prihodnjega »razrednega gosta« in tretje srečanje začnete z igro. Ko gost stopi v razred, spodbudite otroke, naj uganejo, od kod prihaja. Vsak otrok naj pove, kaj misli, vendar mora imeti utemeljitev, ki je po njegovem mnenju tehtna. Otroci začnejo z ugibanjem. Čar igre je v sposobnosti vodje in samih otrok, da opozorijo na stereotipe in poenostavljene predstave, ki se skrivajo v domnevah sošolcev. Ko so igro preizkusili v italijanskih šolah, ni nihče od otrok uganil, da je Raquel, svetlolasa, zelo visoka in blede polti, Argentinka: vsi so mislili, da je Švedinja. Ko so otroci izvedeli, da je Argentinka, so bili osupli. Raquel je to izkoristila in razložila, da je Argentina država, v kateri ima veliko ljudi prednike različnih narodnosti.

Opomba: v razred lahko povabite istega gosta kot pri prejšnjem srečanju. To je možnost, pri kateri se izognete iskanju in predstavljanju osebe iz druge države, in predvsem možnost za poglobitev znanja o določeni državi in o temah, povezanih s pravico do hrane in s prehransko suverenostjo. Če je gost isti kot pri drugem srečanju, lahko otrokom tokrat pripoveduje o ostalih zanimivostih in jih povabi, da mu postavijo vprašanja o njegovi kulturi, življenju, družini, izkušnjah... Pomembno je, da spodbujamo vprašanja otrok, saj lahko otroci tako sledijo lastni radovednosti in poglobijo poglede na kulture in vsakdanje življenje z vprašanji, ki se jih odrasli morda ne bi niti domislili, a so za otroke pomembna, odgovori pa konkretni, razumljivi in pogosto tisti, ki se jim vtisnejo v spomin.

Okusi ... moja državo!

Cilj: pripovedovati otrokom o prehranjevanju in običajih, povezanih s hrano in kuhinjo druge države.

Trajanje: 20 minut.

Prostor: učenci so postavljeni v polkrogu.

Potrebujete: fotografije in predmete, povezani s hrano, pribor za kuhanje, kuharske knjige, sadje in zelenjavo. Pri tej dejavnosti otroci okušajo jedi.

Potek: gost s pomočjo fotografij, predmetov ter sadja in zelenjave, ki jih je moč kupiti v Sloveniji, predstavi prehranjevalne navade svoje države.

Predlogi: če je gost isti kot pri prejšnjem srečanju, lahko daste pri tej dejavnosti prostor otrokom v razredu, Slovencem ali tujcem, ki pripovedujejo o tipičnih receptih in o svojih prehranskih tradicijah.

Opomba: pri tretjem srečanju lahko tudi otroci prinesejo za pokušino slovenske sladice ali sladice drugih držav (v primeru, da so otroci priseljenci ali otroci priseljencev). Jedi, ki so jih prinesli, naj otroci predstavijo sošolcem in predvsem gostu. Če se izkaže, da je nemogoče prinesiti v razred pripravljene jedi, lahko otroke prosimo, da prinesejo recepte z zapisanimi sestavinami in postopkom priprave. Še boljše je, če recept lahko predstavijo, morda s pomočjo staršev ali starih staršev. Na ta način osvojijo tudi znanje o lastni kulturi in običajih, kar učno dejavnost dodatno obogati.

IZ KUHARSKE KNJIGE PETEGA RAZREDA

Najpomembnejša dejavnost je bila primerjava nekaterih vidikov njihove (venezuelske) kulture z našo. Bilo je zabavno, ko smo za Guyo in Vita sestavili menu iz slovenskih receptov in prinesli v šolo tudi sestavine zanje. Vito nam je govoril o »Pabellonu«, tipični jedi venezuelske kuhinje, narejeni iz mesa, črnih fižolov in banan. Jaz pa sem opisal naš celotni menu: predjed (juha), glavna jed (testenine in zelenjava), sladica (jabolčni zavitek). Guyi in Vitu smo pripovedovali o naših običajih, tradicionalnih praznikih in tipičnih jedeh. Tudi onadva sta nam govorila o teh stvareh in zavedla sem se, da razlike med našo in njihovo kulturo sploh niso tako velike.

IZ DNEVNIKA IGEE, GOSTJE IZ PERUJA

Tisoč okusov Peruja predstavlja pravi izziv zaradi raznolikosti, predvsem pa zaradi težav pri iskanju sestavin. Kljub temu smo lahko poskusili nekatere nove jedi, ki so jih sprejeli radovedno in tudi ocenjujoče. Z velikim navdušenjem so mi otroci predstavili jedi svojega izročila.

Hrana gre v gledališče

Cilj: spoznati, razčleniti in uprizoriti bajko ali pravljico, povezano z rastlino ali jedjo.

Trajanje: 90 minut

Prostor: velika soba ali več sob, ki omogočajo razdelitev razreda v skupine po 5–10 otrok. Med gledališkimi vajami je pomembno, da so skupine ločene ena od druge.

Potrebujete: »Bajka o yerba mate« in »Pravljica o človeku in lakoti« - prilogi OŠ4 in OŠ6 (besedilo bajke lahko preberete ali zaigrate tudi z gostom). Vsak otrok naj dobi svojo kopijo. Na razpolago imate 90 minut in z gostom lahko pripravite material, iz katerega otroci sestavijo preproste »scenske kostume« ali elemente, ki označujejo posamezne like.

Potek: gost prebere ali pripoveduje bajko; otroke vpraša, ali jim je bila všeč, in jih povabi, da naredijo povzetek. Medtem ko otroci pripovedujejo, jih dopolnjuje in se prepriča, da so vse razumeli. Nekatere med njimi lahko tudi vpraša, kako si predstavljajo like. Nato lahko komentira odgovore, bolje opiše like ali še enkrat prebere bajko. Skupaj z gostom dodelite vlogo (lik) vsakemu otroku, ki naj v kratkem času naredi del scene. Ko vsi otroci končajo, začnite z vajami. Z gostom razporedite posamezne »igralce« in začnite brati besedilo: otroci najprej poslušajo in skušajo z gestami odigrati svojo vlogo. Branje besedila lahko zauzimate tudi kateremu od otrok. Nato pomagajte otrokom izraziti vlogo, tako da jih spodbujate k uporabi telesne mimike. Po prvi vaji uprizorite pravo predstavo.

Predlogi: delavnica je navadno zelo dobro sprejeta. Učencem pomagajte pri uprizoritvi, tako da spodbujate ustvarjalnost in dajete otrokom predloge in nasvete. Ko imate na voljo dovolj časa, je bolje, da izvedete dve vaji. Med prvo in drugo vajo lahko otroci zamenjajo vloge.

Opomba: v enem razredu lahko istočasno uprizorite tudi dve ali tri zgodbe. Če sta otrokom zgodba in predstava všeč, lahko predlagate, da ju odigrajo ob drugih priložnostih. Na ta način bo dejavnost dodatno pridobila na vrednosti.

Moja država in pravica do hrane

Cilj: otrokom pripovedovati o načinu življenja drugih narodov, posebno v zvezi s prehranjevanjem, odgovoriti na vprašanja in potešiti njihovo radovednost, pokazati, katere so dobre prakse za uresničitev pravice do hrane. Če je obravnavana država ista kot pri drugem srečanju, lahko poglobite tiste tematike, ki ste jih že obdelali, prinesete avdiovizualni material ali podrobneje predstavite projekte in pobude, ki zagotavljajo dostop do ustrezne prehrane prebivalcem najrevnejših predelov sveta (denimo pravično trgovino).

Trajanje: 20 minut

Prostor: učenci so postavljeni v polkrog.

Potrebujete: tu lahko kot oporna točka pride prav Petersov zemljevid sveta, ki ste ga z učenci spoznali med prvim srečanjem.

Potek: gost pove, kakšni so prehranjevalni pogoji v njegovi državi. Če pustimo ob strani stereotipe in poenostavljene predstave, najdemo v vsaki državi premožne prebivalce in prebivalce, ki imajo na voljo zelo omejene količine hrane. Gost lahko pripoveduje o tistem, kar ve, kar izhaja iz njegovih lastnih izkušenj. Z gostom lahko opišeta nekatere težave, povezane s prehranjevanjem, ter prakse in načrte za sodelovanje, ki bi lokalnemu prebivalstvu omogočili dostojno življenje in zdravo prehranjevanje.

Opazanja: včasih se zgodi, imajo otroci stereotipne predstave o izvorni državi gosta in ga »sillijo«, da pripoveduje o revščini in podhranjenosti njegovega naroda. Takšen pritisk in predsodki so lahko neprijetni za gosta in dobro je, da ga pripravite na takšno situacijo, sploh, če ima malo izkušenj s šolo. V resnici se pomen njegovega sodelovanja skriva tudi v tem: zvesto pripovedovati o svoji osebni izkušnji in o tem, kar ve o

svoji državi, odpraviti morebitne predsodke ali omajati klišeje, ki so zelo razširjeni v državi, v katero je prispel. Lahko se tudi zgodi, da se gost nekoliko upira ali da je v razredu nepripravljen govoriti o teh temah, ki navsezadnje niso niti malo enostavne. V tem primeru je pomembno, da se z gostom dogovorite o tem, kaj boste povedali otrokom, in da podprete njegovo pripoved s svojim znanjem. Zelo pomembno je, da naslovite te teme taktno in se poskušate vživeti v gosta.

Razredna kuharska knjiga!

Cilj: s prispevki vseh učencev v razredu sestaviti medkulturno kuharsko knjigo.

Trajanje: 15 min

Prostor: učenci so postavljeni v polkrog.

Potrebujete: kartonček za vsakega otroka in recepte, ki so jih morda prinesli otroci sami.

Potek: prosite otroke, da se umirijo in napišejo na list ali na kartonček pomembno ali zanimivo misel, ki se jim je utrnila med srečanjem in temeljito razložijo, za kaj gre. Po 5 ali 10 minutah povabite otroke, naj po vrsti preberejo, kar so napisali. Vse spise nato vstavite v kuharsko knjigo. Z gostom lahko komentirate, kar so otroci napisali, in tudi sami opravite isto nalogo. V kuharsko knjigo vstavite tudi recepte, ki so jih prinesli otroci.

Predlog: kuharska knjiga naj postane skupni dnevnik, kamor poleg receptov vključite razmišljanja in komentarje o stvareh, ki so se jih naučili med srečanjem. Če je ob koncu srečanja na voljo dovolj časa, lahko skupaj z otroci pisno opredelite ključne koncepte, ki ste se jih lotili med srečanjem.

Opazanja: kuharska knjiga bo vedno bolj bogata (odvisno predvsem od vaših prizadevanj in prizadevanj otrok), tako jo lahko uporabite kot delovno orodje tudi po koncu vseh treh srečanj. Če na šoli organizirate praznovanje ob koncu šolskega leta, lahko v razredu kuharsko knjigo še razširite in poskrbite, da bo razstavljena ali nagrajena.

Opomba: pomembno je, da kuharski knjigi posvetite dovolj časa in otroke prosite, da jo razširijo in obogatijo, kot jim je všeč: knjiga bo namreč najbolj oprijemljiv rezultat uresničene dejavnosti. Tudi gost lahko prispeva h kuharski knjigi, tako da prinese recepte, risbe, zgodbe in gradiva za poglobitev.

IZ KUHARSKE KNJIGE PETEGA RAZREDA ...

V Senegalu jedo tri glavne obroke: zajtrk, kosilo in večerjo. V šoli imajo tudi malico, doma pa jo redko pripravijo. Največ jedo sadje, ki je pobrano naravnost z njihovega ali sosedovega drevesa.

ZAJTRK: za časa babic so jedli pogrete ostanke prejšnjega večera. Zdaj se vedno pije KENKELIBA, poparek, ki ima tudi zdravilne lastnosti. Včasih to nadomestita tudi mleko in kava, v katera pomakajo kruh z nekaj omake, ki je ostala od večerje. Ker je družina zelo številna, mama vedno vstane prva in vsakemu odreže en kos kruha. Vsi se trudijo vstati ob istem času, da ne bi ostali brez kruha, zato zajtrk vedno jedo vsi skupaj.

KOSILO: to je najpomembnejši obrok dneva, skorajda čarobni trenutek! Vsa družina posede na tla okoli velikega krožnika, na katerem je hrana. Ženske klečijo na petah; tudi moški klečijo, ampak z eno nogo, drugo nogo upognejo, ker je tako udobneje. Vsak trdno drži krožnik s kazalcem leve roke, da se ne bi premaknil, Senegalci namreč verjamejo, da prinaša nesrečo, če se krožnik premakne. Glavna jed kosila je vedno sestavljena iz riža. Zelo značilen je DIEBUDJEN (DIEB = riž; DJEUN = riba), ki bi ga lahko imeli za narodno jed. Pogosto jejo tudi kuskus, jed iz prosa in zelenjave. Tipični senegalski kus kus je veliko bolj droben in temen od tistega v drugih afriških državah, kjer uporabljajo ostro pšenico, in ga imenujejo TJERE.

MODUL ZA TRETJO TRIADO OSNOVNE ŠOLE

CILJI

1. Analizirati neravnovesje med Severom in Jugom*.

V ekonomskih terminih opredeliti razliko med Severom in Jugom in razliko med delitvijo surovin in virov. Pokazati, da države Severa izkoriščajo zemeljske vire in pojasniti dinamiko svetovnega trga in njegove družbeno-gospodarske posledice.

2. Analizirati odnos med proizvodnjo in porabo prehranskih dobrin.

Razumeti mehanizme, ki uravnavajo pridelavo, predelavo, distribucijo in porabo svetovne hrane in ki kažejo, kako razpoložljivost kmetijskih virov v neki državi ne sovпада vedno z realnimi možnostmi prebivalstva, da do njih dostopa.

3. Analizirati pomen biotske raznovrstnosti.

S spoznavanjem riža kot simbolnega pridelka opredeliti koncept biotske raznovrstnosti in predstaviti njen pomen za ohranjanje naravnih in kulturnih bogastev. Pokazati, na kakšen način povzroča čezmerno izkoriščanje zemeljskih zalog škodljive spremembe za ravnovesje ekosistemov, saj uničuje ne le njihovo biološko, ampak tudi kulturno raznolikost.

4. Analizirati kritično in odgovorno ravnanje, ki bi zagotovilo dostop do prehranskih virov vsem ljudem.

Predlagati vsakdanje prakse, ki dajejo otrokom možnost, da postanejo akterji trajnostnega razvoja v odnosu do človeka in okolja. Pokazati, kako je pravična trgovina lahko oprijemljiva alternativa praksam izkoriščanja delavcev in zemeljskih zalog.

OBLIKA

Tri dvourna srečanja (120 minut).

CILJNA SKUPINA

Modul je namenjen učencem tretje triade osnovne šole, predvsem sedmošolcem in osmošolcem.

* Sever (the global North) je izraz, ki ga uporabljamo za t. i. gospodarsko razvite države, predvsem za države Evrope, Severne Amerike, Japonsko in Avstralijo. Jug (the global South), v preteklosti označen tudi kot tretji svet, nerazvite države ali države v razvoju, je izraz za države Afrike, Azije, Karibov in Latinske Amerike. Tako kot ostali izrazi, je tudi poimenovanje Jug – Sever obremenjeno s predsodki. Dvojnost »jug in sever« namreč namiguje na geografsko opravičilo za neenakosti v svetu, tako kot »Tretji svet« namiguje na manjvrednost, drugačnost, nesprejemljivost in kot izraz »država v razvoju« predpostavlja, da je težnja k zahodnemu modelu razvoja naravna in edina mogoča. (Vir: <http://tudijaz.org>) Svetujemo, da poimenovanje Jug – Sever uporabljate previdno, oziroma sami poiščete izraza, ki se vam zdita ustrežnejša.

STRUKTURA

PRVO SREČANJE: Lakote ni ... v naravi – 1. in 2. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Vsi okusi + 1	Uvodna igra	15 min
Nahranimo trgovino	Igra vlog	1h in 40 min
Vse svetovne zaloge	Navodila za drugo srečanje	5 min

DRUGO SREČANJE: Lakota ni ... enaka za vse – 3. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Spomnim se ...	Osvežitvena igra	10 min
Biotska raznovrstnost ... ta neznanka	Viharjenje možganov	20/25 min
Povej mi, kateri riž ješ, in povem ti, kdo si	Kviz	20 min
Vsi riži sveta	Obnova doma opravljenega dela	25 min
Riž: povesti, običaji, pregovori	Branje	5 min
ABC pravične trgovine	Predstavitvena igra	25 min

TRETJE SREČANJE: Lakota ni ... pravična – 4. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Zgodba o posebnem rižu	Predstavitve projektov	25 min
Semena svobode	Ogled kratkega filma	30 min
Jaz, prehranski vladar	Pisanje kodeksa	30 min
Nič avtomobila, malo hrane	Branje	5 min
Na kateri strani si?	Končna ocena	20 min

PRVO SREČANJE:

Lakote ni ... v naravi

Vsi okusi + 1

Cilj: uvodna igra.

Trajanje: 15 min

Prostor: učenci so postavljeni v krog.

Potrebujete: karton in flomastre ali tablo in krede.

Potek: vsak otrok pove svoje ime (ko dejavnosti ne vodi njihov redni/a učitelj/ica), in tri živila, ki bi jih vzel s seboj v primeru, da bi moral nenadoma zaradi naravne katastrofe zapustiti planet. Otrokom ne povejte, ali gre za nujno potrebna živila. Našteta živila lahko napišete na karton ali na tablo. Otroke vprašajte, ali menijo, da bi njihovi vrstniki z drugih celin izbrali podobna živila in skupaj razmišljajte o prehranskih navad drugod po svetu.

Nahranimo trgovino

Cilji: opozoriti na neravnovesje med Severom in Jugom s pomočjo razumevanja dinamik, povezanih z mednarodno trgovino prehranskih izdelkov. Spoznati vzroke in posledice prehranske krize in nepravilne razporeditve prehranskih virov v svetu. Opozoriti na povezavo med monokulturnim kmetijstvom ter povečano porabo mesa in bioloških goriv na eni strani ter prehransko krizo in dvigom cen živil na drugi.

Trajanje: približno 1 ura in 40 minut. Od tega: 10 min za razlago igre, oblikovanje skupin in razdelitev potrebščin; 60 min za igro (trikrat po 20 minut); 20 minut za pogovor.

Prostor: učilnica s klopmi in stoli.

Potrebujete: 6 kuvert, papirnat denar (priloga OŠ9 »Denar«), kazenske in nagradne kartice, kartice Države (priloga OŠ7 »Igra »Nahranimo trgovino«), modelčke živil (priloga OŠ8 »Modelčki za igro«), pravila igre (priloga OŠ7 »Igra »Nahranimo trgovino«), okoli 150 listov (že uporabljenih na eni strani), 12 škarij, 2 šilčka, 16 svinčnikov in flomastrov.

Potek: učence razdelite v šest skupin, vsaka od njih predstavlja določeno državo ali zemljepisno območje sveta. Če vzamemo za primer razred s 25 učenci, jih razdelimo na naslednji način:

Indija: 6 učencev (približno 24 %)

Evropska unija: 6 učencev (približno 24 %)

ZDA: 6 učencev (približno 24 %)

Mehika: 3 učenci (približno 12 %)

Ekvador: 2 učenca (približno 8 %)

Slonokoščena obala: 2 učenca (približno 8 %)

Igra simulira dve ali tri letine (glede na razpoložljivi čas) proizvodnje živil in s tem povezane trgovine prehranskih izdelkov med državami sveta. Pri vsaki »letini« (rundi), ki traja približno 20 minut, morajo skupine, ki predstavljajo različne države sveta, pridelati živila, pri čemer simulirajo pridelavo živil, ki je značilna za posamezno državo. Živila narišejo in izrežejo iz listov papirja, pri čemer si pomagajo z ustreznimi plastificiranimi modelčki, ki simbolizirajo posamezna živila in ki jih prejmejo na začetku igre (priloga OŠ8 »Modelčki za igro«). Proizvesti enoto kakava na primer pomeni, da je treba iz belih listov izrezati obliko, ki ustreza modelčku kakava. Živila, ki jih proizvedejo posamezne države, lahko delno shranijo ob koncu letine in s

tem zadostijo notranjim potrebam po hrani, delno pa jih lahko prodajo ali zamenjajo na mednarodnem trgu z drugimi državami/skupinami, da bi dobili denar ali druge vrste živil. Ker ima vsaka skupina dejansko na voljo »tehnologijo« in »zalogo«, ki ji omogočajo, da proizvede le od ene do največ štirih vrst živil, bosta menjava ali nakup na mednarodnem trgu nujna za zagotavljanje raznolikosti živil. Pri tem morate nameniti pozornost standardom proizvodnje: živila morajo biti izrezana zelo natančno. Da bi se izognili napakam in spreminjanju namembnosti igre, se morajo menjave med državami dogajati samo in izključno v vaši prisotnosti, saj igrate vlogo mednarodnih institucij, odgovornih za reguliranje trgov (Svetovna trgovinska organizacija in Mednarodni denarni sklad). (Za poglobitev: gradivo za poglobitev št. 16 »STO«). Vsaka država/skupina lahko na mednarodnem trgu proda samo tiste proizvode, ki jih sama notranje proizvede (oziroma tiste, katerih plastificirane modelčke prejme na začetku igre). Vsaka država/skupina mora biti kos lastnim potrebam po hrani za vsako rodovitno letino. V kuvertah, ki so dodeljene skupinam, so podane točne količine, potrebne za zadostitev teh potreb (za posamezno vrsto hrane).

Količine (za enoto izdelkov):

Država	Meso	Riž	Koruza	Sladkor	Kakav	Kava	Banane
ZDA	9	5	12	9	5	3	6
EU	8	12	5	8	5	5	6
Ekvador	2	2	3	1	1	1	3
Slonokoščena obala	2	3	2	1	1	1	2
Mehika	5	3	6	4	1	2	6
Indija	10	25	15	5	2	2	6

Če ob koncu letine ekipa ne zadovolji notranjih potreb po hrani, mora del sredstev nameniti za stroške zdravstvenih storitev, nastalih zaradi podhranjenosti prebivalcev.

Stroški zdravstvenih storitev po državah:

Izdelek	Cena v € za vsako neizdelano enoto
meso	5.000
riž	700
koruza	600
sladkor	500
kakav	300
kava	400
banane	200

Prodajno ceno živil določa cena na svetovnem trgu, ki je za vsako živilo napisana na tabli. Med igro se cena na mednarodnem trgu zaradi kazenskih in nagradnih kartic, ki jih vodja igre uporablja po lastni presoji, da bi vplival na potek igre (glej odstavek Raba kazenskih in nagradnih kartic), lahko spremeni. Svetujemo uporabo vsaj dveh ali treh kazenskih in nagradnih kartic pri vsaki letini, vendar bodite pozorni, da se učinki kartic vzajemno ne izničijo.

Predlagane cene na enoto hrane so:

Vrsta izdelka	Cena v € za vsako enoto
meso	4,000
riž	500
koruza	300
sladkor	400
kakav	200
kava	300
banane	100

Spremljajte izmenjavo med državami, vsako izmenjavo morate nadzirati in odobriti.* Prekomerna proizvodnja (ki ni ne porabljena ne prodana) se lahko skladišči kot zaloga za prihodnje letine. Na koncu igre zmagata tista ekipa, ki ima največ denarnega bogastva.

Vsaka skupina bo dobila kuverto z vsem potrebnim v skladu s sledečo shemo:

Slonokoščena obala (proizvajalka kakava): 10 listov papirja, črn svinčnik, škarje, model kakava, 10.000 €, kartica države, shema pravil, tabela potreb po hrani.

Ekvador (banane): 10 listov papirja, 2 črna svinčnika, škarje, model banane, 15.000 €, kartica države, shema pravil, tabela potreb po hrani.

Mehika (koruza in kava): 12 listov papirja, 2 črna svinčnika, škarje, model koreze, model kave, 50.000 €, shema pravil, tabela potreb po hrani.

Indija (riž): 20 listov papirja, 3 črna svinčniki, 3 škarje, model riža, 150.000 €**, shema pravil, tabela potreb po hrani.

ZDA (koruza, riž, sladkor, meso): 40 listov papirja, 3 škarje, 1 šilček, 4 svinčniki, model koreze, model mesa, model riža, model sladkorja, 1.500.000 €**, shema pravil, tabela potreb po hrani.

EU (koruza, riž, sladkor, meso): 40 listov papirja, 3 škarje, 1 šilček, 4 svinčniki, model koreze, model mesa, model riža, model sladkorja, 1.000.000 €**, shema pravil, tabela potreb po hrani.

* Lahko se zgodi, da se igralci, ki pripadajo skupinam »držav v razvoju«, neracionalno odločijo, da ne bodo prodajali svojih proizvodov bogatim državam samo zato, da bi slednjim škodili. Temu se moramo izogniti, da ne bi ogrozili rezultata in poteka igre.

** V kuvertah Indije, ZDA in EU bo nekaj denarja, ki bo prišel prav pri menjavah (okoli 10.000 evrov) in modelček bankomata, na katerem bo napisano, koliko denarja imajo na razpolago, kot je napisano v tem odstavku. To je napisano zato, da ne bi fotokopirali preveč bankovcev. Vodja bo vodil račune o nakupih teh ekip, ki bi lahko kupovale z lažnim denarjem, ki so ga same napravile.

Kazenske in nagradne kartice

Kazenske in nagradne kartice so orodje, s katerim vplivate na potek igre. Svetujemo uporabo najmanj dveh kazenskih in nagradnih kartic za vsako proizvodno letino. Kartice omogočajo nadzor nad potekom igre: z njihovo pomočjo lahko poskrbite predvsem za to, da se člani skupin, ki predstavljajo države v razvoju, počutijo zapostavljeni v primerjavi z ZDA in EU. Kartice preberite na glas, tako da vsi slišijo, kaj se dogaja. S tem spodbudimo pogovor med samo igro in po njej. (Za poglobitev glejte prilogo OŠ10 »Pogovor po igri«). Kazenske in nagradne kartice odražajo resnična razmerja in dogodke v mednarodni trgovini. Svetujemo vam, da si priskrbite piščalko ali zvonček, saj boste na ta način lažje pridobili pozornost vseh otrok pred branjem kartic. Posamezne kartice lahko tudi izžrebate, saj se tako skupine ne bodo počutile namerno oškodovane.

1. Pridelava kakava se je izredno povečala: ponudba kakava na svetovnem trgu je večja od povpraševanja po njem, cena kakava se zato zniža za 30 %.
2. Indijo, Mehiko, Ekvador in Slonokoščeno obalo Mednarodni denarni sklad prisili, da odpravijo subvencije svojim kmetom: mali kmetje propadejo in zapustijo polja; velika kmetijska podjetja se osredotočijo na pridelavo enega samega pridelka, kar osiromaši prst. Poveča se potreba po kemičnih gnojilih, zanje je zato treba plačati 2000 €. Poleg tega so močno onesnaženi vodni viri in zemljišča, kar prinaša hude posledice za zdravje kmetov.
3. Zasebno ameriško podjetje patentira riž BASMATI (glavno vrsto indijskega riža): Indija mora plačati licenčnino 10 % na ves riž BASMATI, ki ga izvozi (opomba: podatek uporabite pri prvi proizvodni letini).
4. Indija sproži tožbo proti zasebnemu amerškemu podjetju, ki je patentiralo riž BASMATI: po letih sodne bitke je patent umaknjen in plačilo licenčnine ukinjeno. Indija ne prejme nikakršne odškodnine za škodo, ki jo je utrpela***.
5. Zaradi velikega povpraševanja po bioloških gorivih je pridelavi živil za prehrano namenjenih manj obdelovalnih površin. V Mehiki ne pridelajo več dovolj koruze, da bi zadostili potrebam prebivalstva, zato je njena cena dosegla neslutene višave (tortilja danes stane kar trikrat več kot pred dvigom cen!). Prebivalstvo se upre in vlada porabi 1/10 svojega začetnega kapitala (iz državnega proračuna), da pomiri upore in kupi koruzno moko za prebivalstvo (opomba: Mehiki zasežete tudi del pridelane koruze, ki je namenjen proizvodnji bioloških goriv in ne več prehrani).
6. Podnebne spremembe in intenzivno izkoriščanje prsti za monokulturno pridelavo povzročijo širjenje puščav, predvsem v državah Juga. Rodovitne zemlje je vse manj in cene žit narastejo za 70 %.
7. Dvig cen nafte poviša stroške za kemična gnojila, pesticide, prevoz in stroje. Stroški za pridelavo žit in proizvodnjo mesa se podvojijo in tako se podvojijo tudi cene proizvodov iz žita in mesa.
8. Svetovna pridelava banan se močno poveča: na svetovnem trgu jih je na voljo občutno preveč (ponudba zelo močno presega povpraševanje), zato se njihova cena prepolovi.
9. V Indiji se razširi parazitna bolezen, ki prizadene mlade poganjke riža. Zaradi bolezni je letina indijskega riža občutno manjša. Njegova cena zato naraste za 30 %, pri čemer Indija izgubi ¼ svoje pridelave (opomba: odzamete ¼ indijske pridelave in jo raztrgate).
10. Pretirana raba kemičnih pesticidov, škodljivih za okolje in zdravje ljudi, povzroči v Ekvadorju porast bolezni med kmeti, ki delajo v nasadih banan. Ekvadorska vlada mora zato kriti stroške zdravstvenih storitev v višini 2000€.
11. Poplava v Slonokoščeni obali uniči 30 % letine kakava. Škoda zaradi poplav (uničenje stanovanjskih hiš in infrastrukture) je visoka, zato mora vlada Slonokoščene obale kriti stroške v višini 1000 €, da je lahko kos izrednemu stanju (opomba: vodja strga 1/3 pridelanega kakava).
12. Poveča se poraba mesa v Indiji: cena naraste za 30 %.

13. V ZDA in EU kmetijske subvencije vlad ter podjetja, ki se ukvarjajo z distribucijo živilskih izdelkov (supermarketi in hipermarketi kot so Spar, Carrefour, WalMart itd.), delujejo v prid velikim živilskim podjetjem. Mali kmetje čedalje težje prenašajo konkurenco: mnogi zapustijo svoje kmetije in postanejo nezaposleni. Ameriška vlada in evropske vlade morajo kriti stroške v višini 5000 € za denarno pomoč nezaposlenim****.
14. Pred prehransko krizo, povezano s podnebnimi spremembami, obljubita ZDA in EU denarno pomoč državam v razvoju: v zameno Ekvador in Slonokoščena obala zagotovita nakup ameriških in evropskih proizvodov. Slonokoščena obala sme kupiti koruzo samo iz ZDA, Ekvador sme kupiti riž samo iz EU.
15. Vlade ZDA in EU razglasijo, da morajo biološka goriva do konca leta X zadostiti 10 % potreb po energiji, namenjeni prevoznim sredstvom. V ta namen je spremenjena namembnost dela zemljišč: žita se podražijo za 50 % (opomba: vodja odvzame EU in ZDA del pridelanih žit, ki odslej niso več namenjena prehrani).
16. Ekvador je povrnil svoj dolg Mednarodnemu denarnemu skladu. Vlada se odloči zmanjšati pridelavo za izvoz in povečati pridelavo za lastne potrebe. Na ta način se izboljšajo prehranske razmere najrevnejšega prebivalstva, položaj kmetov in stanje okolja. Zmanjšajo se tudi izpusti toplogrednih plinov in Ekvador prosi bogate države za denarno povračilo (10.000 €) za korist, ki jo je zmanjšanje količine toplogrednih plinov prineslo celotnemu planetu. Povečajo se rodovitna zemljišča (opomba: Ekvadorju dobi dva lista), potreba države po uvozu žit se zmanjša (opomba: Ekvador dobi modelček za proizvodnjo žit).*****

*** Kartico uporabite samo takrat, ko ste že prej uporabili kartico številka 3. Svetujemo, da jo uporabite pri zadnji letini, tako da so njeni učinki za Indijo malodane nični. Poudarite, da Indija ni dobila nikakršnega povračila za škodo, ki jo je utrpela.

**** Če uporabite to kartico, je pomembno poudariti, da se morajo šibke panoge (mali kmetje) podrediti moči velikih podjetij tudi v razvitih državah, čeprav v manjši meri kot v azijskih, afriških in južnoameriških državah.

***** ZDA in EU se lahko prosto odločita, ali odobrita to povračilo ali ne. To kartico zaradi njenih pozitivnih učinkov za državo v razvoju uporabite šele pri zadnji letini.

Vsi riži sveta

Cilj: vzpostaviti povezavo med prvim in drugim srečanjem.

Trajanje: 5 min.

Prostor: učenci so postavljeni v krog

Potrebujete: prilogo OŠ12 "Raziskava v supermarketu«.

Potek: otroci so razdeljeni v skupine, vsaka skupina dobi fotokopijo priloge OŠ12 »Raziskava v supermarketu«, ki jo mora izpolnjeno prinesiti na naslednje srečanje. Pred tem srečanjem morajo torej narediti raziskavo, da bi odkrili, koliko vrst riža obstaja (v supermarketu in/ali na internetu).



DRUGO SREČANJE:

Lakota ni ... enaka za vse

Spomnim se...

Cilj: obnovitev dejavnosti s prvega srečanja.

Trajanje: 10 min.

Prostor: učenci so postavljeni v krog.

Potek: otroci se s stoli postavijo v krog in na sredo postavijo prazen stol. Vodja otroke vpraša: »Kaj si se naučil pri prvem srečanju?« Prvi učenec sede na sredo kroga in odgovori na vprašanje. Kdorkoli želi nadaljevati (potrditi slišnemu ali ugovarjati), vstane in se postavi na sredo kroga. Dejavnost se nadaljuje, dokler ne pridejo na vrsto vsi učenci.

Biotska raznovrstnost ... ta neznanka

Cilj: predstaviti temo biološke raznolikosti.

Trajanje: 20-25 min.

Prostor: učenci so postavljeni v krog.

Potrebujete: karton/šeleshamer in flomastre različnih barv ali tablo in krede.

Potek: na sredo kartona ali table napišite termin »BIOTSKA RAZNOVRSTNOST« in otroke prosite, naj naštejejo predmete in pojme, povezane s tem terminom. Vse zapišite na karton/tablo. V tem trenutku komentarji in opazke niso dovoljeni. Ko je »viharjenje« besed končana, vas učenci lahko prosijo za razlago terminov, o katerih razpravljajte skupaj. Podobne ali sorodne besede povežite in tako sestavite neke vrste konceptualni zemljevid. Za poglobitev: gradivi za poglobitev št. 1 »Uvod v viharjenje možganov« in št. 8 »Biotska raznovrstnost«.

Povej mi, kateri riž ješ, in povem ti, kdo si.

Cilj: predstaviti temo riža.

Trajanje: 20 min.

Prostor: otroke razdelite v skupine in vsaki od njih dodelite prostor, primeren za pisanje.

Potrebujete: prilogo OŠ13 »Vprašalnik o rižu – vprašanja«.

Potek: vsaka skupina prejme prilogo OŠ13.

Na koncu kviza na osnovi pravih odgovorov seštejte točke in preberite profile, ki odgovarjajo končnemu seštevku točk (prilogo OŠ14 »Vprašalnik o rižu – odgovori«).

Vsi riži sveta

Cilj: spoznati riž kot simbol biotske raznovrstnosti in osnovno živilo številnih kultur.

Trajanje: 25 min.

Prostor: otroke razdelite v skupine, ki so skupaj delale raziskavo (glej prvo srečanje).

Potrebujete: izpolnjene vprašalnike.

Potek: vsaka skupina predstavi svojo raziskavo. Podatke zberite v enotno tabelo (karton/šeleshamer, tabla ali računalnik, ki je povezan z video projektorjem) in jih nato združite s podatki, ki se nahajajo v gradivih za poglobitev št. 2 »Riž«, št. 3 »Raznovrstnost riža«, št. 4 »Riž – podatki«, št. 6 »Riž: navodila za uporabo« in št. 7 »Riž in nerazvitost«.

Riž: povesti, običaji, pregovori

Cilj: poglobitev.

Trajanje: 5 min.

Prostor: otroci so postavljeni v krog.

Potrebujete: gradivo za poglobitev št. 5 »Riž – povesti, običaji in pregovori«.

Potek: naglas preberite nekaj podatkov in zanimivosti, ki so zapisane v gradivu za poglobitev.

ABC pravične trgovine

Cilj: predstavitvena igra o pravični trgovini.

Trajanje: 25 min.

Prostor: učenci so postavljeni v krog.

Potrebujete: prilogo OŠ15 »ABC pravične trgovine«, povečano na list formata A3, zvonček.

Potek: na steno pritrdite karton z abecedo in otroke razdelite v dve ali več skupin. Eno za drugim preberite vprašanja (priloga OŠ16 »ABC pravične trgovine – vprašanja in odgovori«), skupini pa naj nanje skušata odgovoriti. Vsaka skupina imenuje vodjo skupine, ki mora teči in pozvoniti na zvonček, če želi odgovoriti na posamezno vprašanje. Če se skupina zmoti, imajo člani druge skupine pravico do odgovarjanja. Za vsak pravilni odgovor prisodite skupini točko. Vsakič ko se pojavi pravilna beseda, jo zapišite v tabelo, tako da so na koncu načela pravične trgovine jasna. Pri vsakem terminu se lahko ustavite in analizirate njegov pomen, navedete lahko tudi konkretne primere.



TRETJE SREČANJE:

Lakota ni ... pravična

Zgodba o posebnem rižu

Cilj: s spoznavanjem konkretnih projektov poglobiti znanje o pravični trgovini.

Trajanje: 25 min.

Prostor: učilnica.

Potrebujete: računalnik, videoprojektor in zaslon ali belo steno, na katero boste projicirali.

Potek: v goste povabite predstavnika katere od organizacij, ki se ukvarjajo s pravično trgovino, ki naj učencem predstavi skupine pridelovalcev riža iz gibanja pravične trgovine.

Semena svobode

Cilj: s spoznavanjem konkretnih projektov poglobiti znanje o pravični trgovini.

Trajanje: 30 min.

Prostor: učilnica z video opremo.

Potrebujete: DVD »Semena svobode«, DVD-predvajalnik in TV ali računalnik.

Potek: z učenci si oglejte video Semena svobode, ki ga je posnela italijanska nevladna organizacija Mandacarù. Film je bil posnet v letih 2005 in 2006 v Indiji in na Šrilanki. V filmu nam kmetje, člani svetovnega gibanja pravične trgovine, predstavijo biotsko raznovrstnost, kot jo sami živijo in vsakodnevno uresničujejo. Zbrane so njihove zgodbe, izkušnje in anekdote, povezane z ekološkim pridelovanjem in shranjevanjem semen. Medtem ko se v gospodarsko zapostavljenih državah Juga ljudje spopadajo z neprijetnimi posledicami modela razvoja, ki so jim ga vsilile multinacionalke agroživilske industrije, kmetje iz organizacij Podie in Navdanya dokazujejo, da je drugačen model razvoja mogoč. Film vsebuje intervju z indijsko znanstvenico in eno izmed glavnih pobudnic boja za ohranitev biotske raznovrstnosti Vandano Shivo. Film odraža misel Mahatme Gandhija: »Bodi sprememba, ki jo želiš videti v svetu.«

Opomba: ogled videa je odvisen od časa, ki ga imate na voljo. Film je dolg 27 minut.

Jaz, prehranski kralj

Cilj: oblikovanje kodeksa dobrih praks.

Trajanje: 30 min.

Prostor: učenci so postavljeni v krog.

Potrebujete: liste in svinčnike.

Potek: prosite učence, da naštejejo dobre prakse, ki naj postanejo del kodeksa konkretnih dejanj, kako postati »prehranski kralj«. Pomembno je, da so naštetá dejanja uresničljiva in da jih otroci lahko sami udejanjijo v vsakdanjem življenju, tako da postanejo protagonisti malih ali velikih ukrepov za spremembe. V kodeks lahko v manjši ali večji meri vključite kodeks iz priloge OŠ17 »Jaz, prehranski kralj« in gradivi za poglobitev št. 13 »Reši podnebje za mizo: navodila za uporabo« in št. 11 »Ampak koliko kilometrov ...«.

Nič avtomobila, malo hrane ...

Cilj: poglobitev.

Trajanje: 5 min.

Prostor: otroci so postavljeni v krog.

Potrebujete: gradivo za poglobitev št. 10 »Moje življenje z nič izpusti« in št. 11 »Ampak koliko kilometrov ...«.

Potek: na glas preberite ali povzemite vsebino gradiv za poglobitev.

Na kateri strani si?

Cilj: končno preverjanje v razredu.

Trajanje: 20 min.

Prostor: učenci stojijo sredi učilnice. Če je le mogoče, premaknite klopi k stenam, da je več prostora za gibanje.

Potrebujete: prilogo OŠ18.

Potek: gre za razvrstitveno igro. Preberite spisek trditvev (priloga OŠ18 »Vprašanja za preverjanje znanje«): nekatere se nanašajo na vsebine, ki so se pojavile med srečanji, druge na metodologije in opravljene dejavnosti. Pri vsaki trditvi otroke prosite, naj se razvrstijo glede na to, kako se opredeljujejo do takih trditvev. Nekatere otroke prosite, naj pojasnijo svoje stališče. Po pogovoru lahko otroci zamenjajo svoj položaj v razvrstitvi.

Predlagani spisek lahko prilagodite.



MODUL ZA SREDNJO ŠOLO

CILJI

1. Analizirati neravnovesje med Severom in Jugom.*

V ekonomskih terminih opredeliti razliko med Severom in Jugom in razliko med delitvijo surovin in virov. Pokazati, da države Severa izkoriščajo zemeljske vire drugih držav ter poja-
sniti dinamiko svetovnega trga in njegove družbeno-gospodarske posledice. Razmišljati o
problemu lakote in razumeti dogajanja v svetu, ki so povezana z njegovim zaostrovanjem.

2. Analizirati odnos med proizvodnjo in porabo prehranskih dobrin.

Razumeti mehanizme, ki uravnavajo pridelavo, predelavo, distribucijo in porabo hrane in ki
kažejo, kako razpoložljivost kmetijskih virov v neki državi ne sovпада vedno z realnimi mo-
žnostmi prebivalstva, da do njih dostopa.

3. Analizirati kritično in odgovorno ravnanje, ki bi vsem ljudem zagotovilo dostop do virov.

Predlagati vsakdanje prakse, katerih cilj je omogočiti dijakom, da postanejo akterji trajno-
stnega razvoja v odnosu do človeka in okolja. Prikazati, kako je pravična trgovina ena izmed
alternativ praksam izkoriščanja delavcev in zemeljskih virov.

OBLIKA

Tri srečanja po 3-4 šolske ure.

CILJNA SKUPINA

Srednješolski razred.

* Sever (the global North) je izraz, ki ga uporabljamo za t. i. gospodarsko razvite države, predvsem za države Evrope, Severne Amerike, Japonsko in Avstralijo. Jug (the global South), v preteklosti označen tudi kot tretji svet, nerazvite države ali države v razvoju, je izraz za države Afrike, Azije, Karibov in Latinske Amerike. Tako kot ostali izrazi, je tudi poimenovanje Jug – Sever obremenjeno s predsodki. Dvojnost »jug in sever« namreč namiguje na geografsko opravičilo za neenakosti v svetu, tako kot »Tretji svet« namiguje na manjvrednost, drugačnost, nesprejemljivost in kot izraz »država v razvoju« predpostavlja, da je težnja k zahodnemu modelu razvoja naravna in edina mogoča. (Vir: <http://tudijaz.org>) Svetujemo, da poimenovanje Jug – Sever uporabljate previdno, oziroma sami poiščete izraza, ki se vam zdita ustrežnejša.

STRUKTURA

PRVO SREČANJE: Lakota ... ta neznanka – 1. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Predstavitel dejavnosti	Predstavitel	5 min
Dvojno soočenje	Predstavitvena igra	30 min
Lakota ... ta neznanka!	Viharjenje možganov in razgovor po igri	1 ura
Geografija lakote	Poglobitev	1 ura
Raziskujemo v supermarketu	Naloga za prihodnje srečanje	5 min

DRUGO SREČANJE: Lakote ni ... v naravi – 2. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Drži, ne drži?	Obnovitvena igra	20 min
Velika svetovna pojedina	Simulacijska igra	2 uri in 10 min
Naloga za prihodnje srečanje	Razdelitev gradiva in razlaga	10 min

TRETJE SREČANJE: Mi, prehranski kralji – 3. CILJ

IME DEJAVNOSTI	VRSTA DEJAVNOSTI	PREDVIDENI ČAS
Spomnim se	Obnovitvena igra	10 min
Konferenca FAO	Simulacijska igra	1 ura in 20 min
Alternativnim možnostim naproti: premišljeno nakupovanje, pravična trgovina in prehranska suverenost	Poglobitev	30 min
Semena svobode	Ogled kratkega filma	30 min
Mi, prehranski kralji!	Oblikovanje kodeksa	30 min
Kamen v jezeru ali poker asov	Preverjanje	20 min

PRVO SREČANJE:

Lakota ... ta neznanka

Predstavitel dejavnosti

Cilj: predstaviti dejavnost.

Trajanje: 5 minut.

Prostor: dijaki so postavljeni v krog.

Potrebujete: /

Potek: predstavite dejavnost in skupaj z dijaki pripravite učilnico.

Dvojno soočenje

Cilj: uvod v dejavnost, ustvariti sproščeno vzdušje.

Trajanje: 30 min (če gre za skupino 30 udeležencev in ima vsaka delovna skupina na razpolago 3 minute).

Prostor: dijaki so postavljeni v krog.

Potrebujete: /

Potek: dijake razdelite v skupine po tri. Dva sta intervjuvanca, tretji je izpraševalec. Prosite jih, naj izvedejo dvojni intervju na temo lastnih prehranjevalnih navad. Izpraševalec intervjuvancema zastavi nekaj vprašanj (največ 3–4; več v prilogi S1* »Vprašanja o prehranjevalnih navadah za igro »Dvojno soočenje«), ki mu jih pokažete pred tem (pripravljena imejte različna vprašanja, tako da se izognete ponavljanju istih vprašanj pri skupinah, ki nastopajo ena za drugo). Udeleženca igre morata pred vsemi prisotnimi istočasno odgovoriti na vprašanja izpraševalca in paziti, da ne razmišljata preveč, ampak da odgovore izstrelita. Pomembno je, da se vprašanja nanašajo na neposredne izkušnje otrok in se osredotočijo na ključne točke prehranjevalnih navad. Da bi intervju deloval bolj resnično, ga lahko tudi posnamete ali pa uporabite štoparico.

Opomba: za model lahko služi italijanska televizijska oddaja Hijene, v kateri dve slavni osebi odgovarjata na ista vprašanja. Posnetke njunih odgovorov zmontirajo skupaj, tako da gledalec vidi razpolovljeno sliko, na vsaki strani slike pa na isto vprašanje hkrati oz. ena za drugo odgovarjata obe osebi.

*Priloge in gradiva za poglobitev boste našli na CD-ju, ki spremlja priročnik.

Lakota ... ta neznanka!

Cilj: teoretično razmišljanje o problemih lakote in neravnovesjih med Severom in Jugom. Razjasnitev naslednjih konceptov: podhranjenost, nedohranjenost, popolna lakota, prenehanje. Poglobitev znanja o zdravstvenih posledicah lakote v državah Juga (»bolezni zaradi lakote«) in Severa.

Trajanje: približno 1 ura

Prostor: dijaki so postavljeni v krog.

Potrebujete: liste in svinčnike.

Potek: dijake razdelite v dve skupini. Vsako skupino prosite, naj na sredo lista napiše besedo »LAKOTA« in naj nato spontano in brez vsakega razmišljanja napiše vse besede/koncepte, ki so po njihovem mnenju povezani z osrednjo besedo. Po tej fazi razmišljanja prosite vsako skupino, naj razporedi napisane termine v tabelo, ki jo sestavljajo naslednji naslovi: Kaj je lakota, Kakšne so posledice lakote, Kje je lahkota?, Zakaj mnogo ljudi trpi za lakoto?, Pomoč, Drugo. Tabela naj izgleda takole:

Kaj je lakota?	Kakšne so posledice lakote?	Kje je lahkota?	Zakaj mnogo ljudi trpi za lakoto?	Pomoč	Drugo

Ko sta tabeli izpolnjeni, s pomočjo vseh dijakov združite rezultate.

Geografija lakote, njen izvor in bolezni, povezane s prehrano ali lakoto

Okvir: dejavnost je namenjena poglobitvi problematike lakote in konceptov, ki so se pojavili med viharjenjem možganov. V nadaljevanju vam predlagamo cilje, teme in dejavnosti za vsako od tematik, ki jih boste obravnavali z dijaki.

Trajanje: približno 1 ura.

1) Geografija lakote

Cilj: s pomočjo zemljevida sveta vizualizirati območja, kjer prebivalci v največji meri trpijo za lakoto.

Prostor: dijaki so postavljeni v krog.

Potrebujete: zemljevid sveta, ki prikazuje območja, kjer prebivalci trpijo za lakoto, ali porabo kalorij za posamezno državo. Zemljevide boste našli na številnih spletnih povezavah. Če imate na voljo računalnike, lahko uporabite interaktivni zemljevid lakote Organizacije za prehrano in kmetijstvo (www.fao.org/hunger/en). Zelo zanimiv je zemljevid projekta Worldmapper, na katerem je velikost posameznega območja sorazmerna s podhranjenostjo njegovih prebivalcev (<http://www.worldmapper.org/display.php?selected=178>).

Potek: dijakom razdelite zemljevid svetovne lakote. Povabite jih, da v manjših skupinah analizirajo zemljevid in svoje ugotovitve povežejo z rezultati viharjenja možganov. Ko končajo, naj svoje zaključke delijo z ostalimi skupinami.

2) Izvor lakote

Cilj: raziskati izvor lakote.

Prostor: dijaki so postavljeni v krog.

Potrebujete: gradiva za poglobitev št. 21 »Geozgodovina Afrike I«, št. 22 »Geozgodovina Afrike II« in št. 23 »Miti, ki ohranjajo svet reven«. Glede na način izvedbe možnost računalnika, projektorja, interaktivne table ipd.

Potek: predavanje pred razredom (s Powerpoint predstavitevijo ali brez nje), video projekcija ali branje glede na čas, ki ga imate na voljo za pripravo, in razpoložljivo tehnično opremo.

3) Bolezni, povezane s prehrano ali lakoto

Cilj: spoznati neravnovesja med Severom in Jugom tudi z zdravstvenega vidika. Spoznati glavne bolezni, ki izvirajo iz »napačnega« prehranjevanja na Severu, in bolezni, ki izvirajo iz nezadostnega prehranjevanja na Jugu.

Prostor: dijaki so razporejeni v krogu.

Potrebujete: gradivi za poglabitev št. 19 »Znanost prehranjevanja« in št. 20 »Posledice lakote«, ki jih lahko oblikujete kot predstavitev v Powerpoint (poljubno).

Potek: osvetlite različne zdravstvene probleme, povezane s prehranjevanjem v državah Severa in Juga.

Raziskujmo v supermarketu!

Naloga za prihodnje srečanje.

Cilj: razmišljati o izvoru izdelkov in o dolgih dobavnih verigah.

Potek: izberite nekaj živil, ki najbolje prikažejo dolgo pot, ki jo izdelki opravijo, preden končajo na naši mizi (lahko gre za živila, ki so značilna za nekdanje kolonialne države - sadje, čaj, kava, kakav, bombaž, riž -, za nesezonske izdelke ali za »sestavljene« izdelke, kot so piškoti). Dijake prosite, da izpeljejo raziskavo v supermarketu, kjer naj izbrane izdelke najprej poiščejo in nato pozorno preberejo podatke na njihovi embalaži (poreklo, kraj pridelave/proizvodnje ali embaliranja, cena). Ko zaključijo raziskavo v supermarketu, naj dijaki raziščejo izdelke tudi na domačih policah.



DRUGO SREČANJE:

Lakote ni . . . v naravi

Drži, ne drži?

Cilj: obnoviti, povzeti prejšnje srečanja in preveriti domačo nalogo.

Trajanje: 20 min.

Prostor: učilnica.

Potrebujete: napisa »DRŽI« in »NE DRŽI« ter spisek vprašanj.

Potek: vodja delavnice pritrdi napisa »DRŽI« in »NE DRŽI« na nasprotni steni učilnice in razporedi dijake v ravno vrsto na sredi učilnice. Nato začne postavljati dijakom vrsto trditev (na katere je mogoče odgovoriti z »drži« ali z »ne drži«) o obravnavani temi. Dijaki se morajo v tišini in kar se da hitro (brez razmišljanja) usmeriti proti napisu z odgovorom, ki se jim zdi pravilen, pri čemer spreminjajo svojo oddaljenost od stene glede na svojo prepričanost v odgovor (lahko se tudi ne opredelijo in ostanejo na sredi učilnice). Nekaj dijakov pozovemo, da pojasnijo svoj položaj (kogar prepričajo pojasnila drugih, lahko spremeni svoj mesto). Pri tem smo pozorni, da so odgovori kratki, saj za razpravo nimamo veliko časa. Oblike trditev morajo biti jasne in neposredne. Za seznam mogočih vprašanj glej prilogo S2 »Drži, ne drži?«.

Velika svetovna pojedina

Cilj: dijakom pomagati razumeti mehanizme, ki upravljajo pridelavo, distribucijo in porabo svetovnih živil. Igra osvetli dejstvo, da med razpoložljivostjo kmetijskih virov določene države in možnostjo, da ta država zadosti prehranskim potrebam svojih prebivalcev ni gotove povezave. Skozi igro ponazorimo, kako svetovna trgovina vpliva na odnose med pridelavo in porabo, in opozorimo na izkoriščanje kmetijskih virov revnih držav s strani bogatih industrializiranih držav.

Trajanje: igra lahko traja od dveh ur do dveh ur in pol.

Prostor: za izvedbo igre boste potrebovali dovolj velik prostor, v katerem boste lahko prostorno razporedili šest skupin, ki morajo imeti na voljo primeren delovni prostor. Na eni od sten morata viseti velika tabla/velik plakat in Petersov zemljevid sveta.

Potek: dejavnost je sestavljena iz:

1. razlage igre in oblikovanja skupin;
2. izvedbe igre;
3. ocenjevanja rezultatov;
4. pojedine.

Igralci so razdeljeni v skupine, vsaka od skupin predstavlja en narod ali svetovno območje. Na začetku igre prejme vsaka skupina sliko živilskega proizvoda, s katerim sodeluje na veliki svetovni pojedini. Poleg tega prejme vsaka država določeno vsoto denarja in virov, ki so razdeljeni na neenake dele, z očitno prednostjo za skupine, ki predstavljajo industrializirane države. Glede na to, da nobena od skupin nima vseh potrebnih materialov za proizvodnjo, se takoj začne mreža trgovskih menjav. Ko je igra končana in so rezultati analizirani, organiziramo čisto pravo praznovanje, pri katerem je razdelitev hrane in pijače opravljena glede na razmerja svetovne delitve živil in ne glede na število igralcev v vsaki skupini.

Igro lahko izvedemo na dva načina:

Različica A: pri tej različici uporabimo hrano, ki so jo tekom igre igralci narisali in izrezali. S simbolnega vidika takšen pristop bolj ustreza resničnosti, vendar zahteva več priprav in večji prostor za igro.

Različica B: pri tej različici uporabimo piškote, ki predstavljajo hrano. Ta različica manj ustreza resničnosti (ker prikaže količinsko, ne pa kakovostno neravnovesje - ne prikaže recimo pomanjkanja beljakovin v prehrani velikega dela prebivalstva držav Juga) in je čustveno manj »izzivalna«, vendar priprave nanjo vzamejo precej manj časa.

MATERIALI

Različica A

A) Hrana

- 1 velika skodelica kuhanega riža (ali riževih kosmičev, ki ne zahtevajo kuhanja)
- 2 hlebca kruha
- 2x pol litra mleka
- 20 skodelic čaja
- 12 sadnih sokov
- 8 rezin kuhanega mesa (ali 8 konzerv mesa)
- 1 velika skodelica žitnih kosmičev

B) Posode in pribor

- 2 veliki skodelici
- 1 lonec za kuhanje riža
- 1 pladenj za meso in 1 pladenj za kruh
- 20 skodelic (ali kozarcev iz biološko razgradljivih materialov)
- 21 majhnih skledic
- 2 veliki žlici in precej žlic in vilic

C) Potrebščine za igro

- 1 bel šeleshamer velikega formata
- 1 Petersov zemljevid sveta
- risbe, ki ponazarjajo sedem živilskih proizvodov - sadje, mleko, krava, ročka s čajem, vreča pšenice, vreča riža, vreča žit (glej prilogo S5 »Slike za igro Velika pojedina«)
- risba po skupinah razdeljenih živilskih proizvodov (glej prilogo S5 »Slike za igro Velika pojedina«)
- puščica (glej prilogo S5 »Slike za igro Velika pojedina«)
- 7 črnih svinčnikov
- 7 parov škarij
- 7 tub lepila
- 7 Petersovih zemljevidov sveta brez izpisanih zemljepisnih imen (glej prilogo S5 »Slike za igro Velika pojedina«)
- barvice v sedmih različnih barvah
- 7 barvnih listov (istih barv kot barvice)
- 100 bankovcev (glej prilogo S5 »Slike za igro Velika pojedina«)
- 1 list z navodili za vsako skupino (glej prilogo S3 in 4 »Navodila za igralce«)
- 1 seznam virov za vsako skupino (glej prilogo S3 in 4 »Seznam virov, zalog in proizvodov«)
- 30 belih listov papirja

Opomba: Igro lahko naredite bolj kompleksno tako, da omejite vire, ki so na voljo - ponudite lahko le štiri pare škarij ali zmanjšate število razpoložljivega papirja. Posledično bodo zahteve po trgovskih menjavah med skupinami večje.

Različica B

A) Hrana: 70 piškotov

B) Posode in pribor: 1 pladenj, 7 krožnikov

C) Potrebščine za igro: kot za različico A

PRIPRAVA

- I. Na steno obesite šelešamer, na katerega bodo dijaki med lepili živila, na sredo učilnice postavite risbo vseh živilskih proizvodov.
- II. Na steno obesite Petersov zemljevid sveta.
- III. Na vsako mizo postavite:
 - list z navodili;
 - seznam virov za vsako skupino;
 - vire in denar glede na oznake na spisku.
- IV. Če se le da, pripravite hrano in poskrbite, da je igralci pred koncem igre ne vidijo.

KAKO POTEKA IGRA?

Ko je vse pripravljeno za igro, igralcem na kratko razložite, da se bodo udeležili pojedine, za katero morajo sami pripraviti hrano. Nato jim povejte, da predstavlja prostor, v katerem se nahajajo, svet, in da bodo sami člani skupin, ki predstavljajo sedem narodov ali geografskih območij. Vsaka skupina mora pridelati ali predelati del hrane, ki jo bodo kasneje postregli na pojedini.

Igralcem nato povejte, da ima vsaka skupina na razpolago zemljevid, sredstva in denar, ki se od skupine do skupine razlikujejo, tako da simbolizirajo različne naravne vire in tehnologijo, ki so na voljo državam Severa in Juga. Med igro lahko prihaja do menjav, pri čemer si morajo igralci prizadevati, da čim prej končajo menjavo in da dobijo kar največji zaslužek v denarju.

Da bi prikazali aktualno demografsko sestavo sveta, razdelimo skupine na naslednji način:

Geografsko območje	% svetovnega prebivalstva	V primeru skupine 30 igralcev
Kitajska	20	6
Preostala Azija	35	10
Rusija	2	1
Evropa	10	3
Afrika	13	4
Severna Amerika	5	2
Južna Amerika	15	4

Ko so vsi dijaki razporejeni v skupine in sedijo za mizo, jim dajte dodatna navodila:

- preden prilepijo izrezane kartončke na šeleshamer, naj vsi člani skupine preverijo opravljeno delo, saj površno izdelana živila ne bodo sprejeta;
- uporabljajo lahko le potrebščine, ki so jih prejeli pred začetkom igre;
- prepovedano se je zateči k fizični sili;
- v primeru prepira med skupinami se lahko obrnejo na "Organizacijo združenih narodov", ki jo predstavlja vodja igre.

Med igro

Ko je trenutek začetne zmede zaradi stika z novimi predmeti in različnimi nalogami, ki jih bodo dijaki našli na svojih mizah, mimo, se bodo igralci spravili na delo in vzpostavljali zaveznitva, predlagali menjave, prodajali vire in se tako kmalu zavedli vrednosti, ki ga ima modelček puščice, in mu višali prodajno ceno. Vsaka skupina lahko pride do različnih tehničnih rešitev, ki pospešijo proizvodnjo in vodijo k hitrejšemu zaslužku (igralci lahko izrežejo več puščic hkrati, tako da prepognejo papir; namesto njih lahko proizvodnjo opravi druga skupina, ki zato prejme plačilo itd.). Ko skupine zaključijo svoje delo, zabeležite porabljeni čas in količino pridobljenega denarja na tabelo:

Geografsko območje	Porabljen čas	Denar
Kitajska		
Preostala Azija		
Rusija		
Evropa		
Afrika		
Severna Amerika		
Južna Amerika		

Ob koncu igre

Ko preteče ena ura, prekinite igro, tudi če niso vsi končali. Preberite vrstni red skupin glede na porabljeni čas in nato glede na pridobljeno bogastvo. Skupaj na kratko ocenite okoliščine, zaradi katerih so nekateri končali pred drugimi, in vzroke za kopičenje bogastva v nekaterih državah. Dijaki lahko poleg vzrokov in učinkov zaveznitv, ki so se izoblikovala med igro, preučijo tudi čustva, ki so se pojavila med igranjem. Ko so pojasnjene dinamike igre, lahko preidete na končni trenutek delitve hrane in pojedine.

Delitev hrane

Prinesite vnaprej pripravljeno hrano. Vsaka skupina naj pošlje svojega predstavnika po delež, ki ji pripada. Hrano razdelimo po naslednjem ključu:

Različica A

- Afrika: 1 skodelica žitnih kosmičev
- Azija: 1 skodelica čaja, 3 skodelice riža, 2 skodelici žitnih kosmičev
- Južna Amerika: 1 skodelica žitnih kosmičev, 1 skodelica riža
- Kitajska: 3 skodelice čaja, 3 skodelice riža, 2 skodelici žitnih kosmičev
- Rusija: pol hlebca kruha, 4 skodelice čaja, 2 rezini mesa, 1 skodelica riža, 1 skodelica žitnih kosmičev
- Evropa: 6 sadnih sokov, 6 skodelic čaja, $\frac{3}{4}$ hlebca kruha, 4 rezine mesa, pol litra mleka, 2 skodelici žitnih kosmičev, 2 skodelici riža
- Severna Amerika: 6 sadnih sokov, 6 skodelic čaja, $\frac{3}{4}$ hlebca kruha, 4 rezine mesa, pol litra mleka, 2 skodelici žitnih kosmičev, 2 skodelici riža

Različica B

- Afrika: 1 piškot
- Azija: 6 piškotov
- Rusija: 9 piškotov
- Južna Amerika: 2 piškota
- Kitajska: 8 piškotov
- Evropa: 22 piškotov
- Severna Amerika: 22 piškotov

Končna razprava

Ko bodo dijaki soočeni s tako neenako in nepravilno delitvijo hrane, se bo gotovo vsul plaz ugovorov, med katere se bodo pomešali zadovoljni komentarji manjšine igralcev. Dijakom morate pomagati, da izrazijo razloge za svojo nezadovoljstvo: pri tem skušajte spodbuditi razmišljanje o povezavi med tistim, kar je posamezna skupina proizvedla, in hrano, ki so jo njeni člani prejeli na pojedini. Določene neskladnosti bodo dijakom takoj padle v oči: kako to, da Južna Amerika ni prejela mesa, ko je tako trdo delala za proizvodnjo govejega mesa? Zakaj sta Evropa in Severna Amerika prejeli več, kot lahko porabita? Dijaki bodo krivice hitro prepoznali, težje bo razumeti vzroke za tako neuravnoteženo situacijo. Ravno ti razlogi bodo predmet naslednje dejavnosti.

Raziskujmo na internetu in si razdelimo vloge!

Domača naloga za prihodnje srečanje in razdelitev kart za dejavnost »Konferenca FAO« (glejte prilogo S8 »Kartice vlog za igro »Konferenca FAO«).

Cilj: pridobiti podatke o nekaterih mednarodnih organizacijah in nekaterih ključnih pojmi. Razdeliti vloge za naslednje srečanje (pri tem ne razkrijemo samih vlog ali igre, ampak le razdelimo ključne besede, ozadje katerih morajo otroci raziskati).

Potek: dijake razdelite v skupine (glede na igro »Konferenca FAO«) in vsako skupino prosite, naj poišče in si zabeleži osnovne podatke o naslednjih mednarodnih organizacijah ali ključnih besedah.

Organizacije/ključne besede so:

- Svetovna trgovinska organizacija
- FAO
- transnacionalna podjetja, industrijsko kmetijstvo, gensko spremenjeni organizmi
- pravična trgovina
- ROPPA
- ekološko kmetijstvo
- monokultura
- prehranska suverenost



TRETJE SREČANJE:

Mi, prehranski kralji

Spomnim se

Cilj: osvežiti in povzeti prejšnji srečanja.

Trajanje: 10 minut

Prostor: dijaki stojijo v krogu.

Potrebujete: /

Potek: dijaki se postavijo v krog, pri čemer naj stojijo kar se da skupaj. Povabite jih, naj zaprejo oči in si prikličejo v spomin prejšnji srečanja. Po minuti refleksije naj izberejo in predstavijo nekaj, kar so si zapomnili, kar se jih je dotaknilo – mogoče bodo izrazil svoje dvome v zvezi s predhodnimi dejavnostmi. Pri tem ni pomembno, kaj so si dijaki zapomnili: lahko gre tako za koncept kot za občutek.

Konferenca FAO

Uvod: cilj igre je na dinamičen način obravnavati probleme lakote, prehranske suverenosti in varnosti preskrbe s hrano. Dijakom ponudimo možnost, da se seznanijo z gradivom, ki vsebuje alternativne in pogosto nam neznane podatke, s čimer pripravijo svoj prispevek za konferenco. Oblika razprave, ki zahteva analitično razmišljanje in v kateri se krešejo nasprotujoča si mnenja (zelo različnih interesnih skupin oziroma deležnikov), omogoča obogatitev stališč in posledično samega soočenja. S tem ko se izogne oblikovanju dogmatičnih podob o situaciji, spodbuja sposobnosti kritične analize, osebnega spoznanja in svobodne izbire.

Cilji:

- Pridobiti informacije o obravnavanih temah: prehranska suverenost, varnost preskrbe s hrano, družinsko kmetijstvo proti industrijskemu kmetijstvu, različne organizacijske strategije (od svetovne trgovinske organizacije do pravične trgovine).
- Znati prebrati besedilo, izdelati strategijo ukrepov, dinamično uporabiti spoznanja in posamezne prispevke.
- Spoznati, da je kritičen odnos ključen za pridobivanje znanja.
- Znati podpreti svoje stališče in se soočiti z drugačnim stališčem, znati prisluhniti in spoštovati prisotnost pravil.

Trajanje: za dejavnost predvidite uro in dvajset minut v skladu z naslednjo shemo:

členitev faz in predvideni čas

1. del – 30 minut
2. del – 15 minut
3. del – 15 minut
4. del – 20 minut

FAO organizira konferenco na najvišji ravni o varnosti preskrbe s hrano z naslovom »Varnost preskrbe s hrano in lakota v svetu: razmišljanja in strategije«. Osnova mednarodnega srečanja je poročilo organizacije Expert Meetings and Stakeholder Consultation, ki je nastajalo od januarja 2008. Glavni cilj srečanja je usmeriti pozornost na ponovno zagotovitev varnosti

preskrbe s hrano v najrevnejših deželah in opredeliti strategije za rešitev problema lakote (kot predvidevajo strategije Razvojnih ciljev tisočletja). Ob tem si bodo udeleženci prizadevali oceniti resnost težav, ki jih prinašajo globalne spremembe podnebja, in preučiti možnosti uporabe varnih energetskih virov za prihodnost. FAO predlaga, da državam in skupnostim, ki so najbolj potrebne podpore, ostale članice organizacije pomagajo preko trajnostnih rešitev, katerih cilj je zagotoviti varnost preskrbe s hrano. Pri tem je nujno opredeliti strateške politike in specifične programe, ki težijo k boju proti svetovni prehranski krizi tako kratko- kot dolgoročno.

Na srečanju bodo prisotni člani Svetovne trgovinske organizacije, predstavniki glavnih transnacionalnih podjetij, ki delujejo na področju prehrane, predstavnike organizacije ROPPA (Mreža organizacij kmetov Zahodne Afrike), aktivisti nevladnih organizacij in pravične trgovine. Na koncu srečanja bo strokovni odbor FAO pripravil strategije in smernice za rešitev problema.

PRIPRAVA

Uvodna pojasnila za potek igre:

- Simulacijska igra »Konferenca FAO« je dejavnost, ki zahteva primerno pripravo med predhodnimi srečanji, tako da dijaki poznajo kontekst in ključne pojme in lahko polno sodelujejo v igri.
- Ob koncu simulacije pripravite krajši povzetek, ki ga dijaki kasneje lahko uporabijo za pisanje kodeksa.
- Zgodi se lahko, da vas bo izbrana strategija presenetila, zato je pomembno, da pozorno usmerjate razpravo in otroke spodbudite k razmišljanju o tem, zakaj so izbrali določeno strategijo in kakšne posledice bi njena uresničitev imela za posamezne skupine.

Nasprotja

Med pripravljanjem konference in konferenco samo pride do soočenja različnih strategij in praks za premagovanje lakote in zagotavljanje varnosti preskrbe s hrano. Razlike med strategijami in praksami ustrezajo nasprotjem v interpretaciji in strategijami različnih vpletenih akterjev. Soočenje različnih mnenj navadno temelji na dveh različnih načinih razumevanja kmetijstva: na eni strani najdemo zagovornike industrijskega kmetijstva, ki je prineslo maksimiranje proizvodnje z uporabo gnojil in kemični pesticidov, in pobudnike v izvoz usmerjenega modela kmetijstva, medtem ko na drugi strani stojijo zagovorniki modela malega in družinskega kmetijstva. Slednji poudarjajo večfunkcijsko vrednost kmetijstva, zato spodbujajo kmetijstvo, ki v prvi vrsti zadovolji lokalnim potrebam po hrani in spodbuja uspešne mehanizme samorazvoja v lokalnem okolju. Če poenostavimo: je kmetijstvo namenjeno ustvarjanju zaslужka ali pridelavi (zdrave) hrane?. Simulacijsko igro predstavite tako, da dijakom opišete kontekst (nato jim razdelite gradivo – prilogi S6 »Kontekst« in S7 »Člani«). Njihova naloga je, da soočijo mnenja znotraj lastne skupine in pripravijo poročilo, ki ga morajo prinesiti na naslednje srečanje in ga nato predstaviti na Konferenci FAO. Med slednjo morajo poslušati poročila ostalih skupin in se opredeliti do strategij in praks, ki jih druge skupine zagovarjajo. Po soočenju in razpravi med različnimi akterji izbere strokovni odbor FAO zmagovalno strategijo in skuša sestaviti dokument, ki vsebuje predloge o 10 smernicah ali 10 dejanjih, ki bi zagotovila varnost preskrbe s hrano.

Kako razdelimo skupino 30 udeležencev

Strokovni odbor FAO: 6 članov

Skupina Svetovna trgovinska organizacija: 6 članov

Skupina Consunto (transnacionalno podjetje): 6 članov

Skupina podpornikov pravične trgovine: 3 člani

Skupina ZEK (Združenje za ekološko kmetijstvo): 3 člani

Skupina predstavnikov ROPPA: 6 članov

Oblikovanje predloga

1. del – Predstavitvev konteksta, oblikovanje skupin, srečanje skupin, branje gradiva in izdelava lastnih strategij, izbor predstavnika za konferenco.
2. del – Izvedba konference: predstavitev strategij posameznih skupin.

3. del – Po koncu predstavitev strokovni odbor FAO in tudi drugi udeleženci postavijo vprašanja in izrazijo svoje dvome glede povedanega, kar pripelje do soočenja stališč, ki jih zagovarjajo posamezni akterji.
4. del – Po koncu razprave člani strokovnega odbora FAO pretrasejo svoja opažanja glede posameznih predstavitev in zaključkov razprave in sestavijo smernice, ki jih nato predstavijo na zasedanju.

Potrebujete

Kartice vlog: Skupina STO, strokovni odbor FAO, skupina podpornikov pravične trgovine, skupina aktivistov Združenja za ekološko kmetijstvo, skupina ROPPA, skupina Consunto.

Gradiva za poglobitev št. 16 »STO«, št. 18 »Pravična trgovina«, št. 24 »ROPPA«, št. 25 »Ekološko kmetijstvo« in št. 17 »Prehranska suverenost«.

Opomba

S seboj lahko prinesete gradivo za poglobitev, ki ga boste uporabili v primeru, da dijaki ne bi opravili domače naloge. V nasprotnem primeru naj dijaki najprej preberejo zapiske, ki so jih pripravili, na podlagi česar presodite, ali potrebujejo dodatne podatke (glede na čas, ki ga imate na voljo).

Priloga S7 »Kontekst za člane FAO«.

Priloga S6, v kateri je opisan kontekst igre za ostale udeležence, ki niso člani odbora FAO, »Kontekst za Konferenco FAO«.

Odkrijmo alternative

(kritično nakupovanje, pravična trgovina in druge pomembne prakse v prid prehranski suverenosti)

Cilji: predstaviti pravično trgovino in druge oblike solidarne trgovine (primer: skupine za solidarne nakupe – v Italiji se posamezniki združujejo v t.i. skupine za solidarne nakupe, ki skupinsko nakupujejo živila neposredno pri pridelovalcih in proizvajalcih, tako da je cena izdelka pravična za vse udeležene), ipd.

Trajanje: 30 min.

Prostor: dijaki so postavljeni v krog.

Potrebujete: PowerPoint predstavitev (poljubno).

Potek: v goste povabite predstavnika organizacije pravične trgovine, ki naj dijakom predstavi različne oblike kritičnega nakupovanja ter pravične trgovine. Največ časa naj nameni konkretnim projektom skupin kmetov in obrtnikov iz sistema pravične trgovine. Če imate na voljo dovolj časa, predstavite tudi druge primere dobre prakse (kmečke tržnice, nakupi brez avtomobila, nakupi zabojčkov sezonske lokalne zelenjave, itd.).

Za poglobitev: gradivo za poglobitev št. 18 »Pravična trgovina«.



Semena svobode

Cilj: s spoznavanjem konkretnih projektov poglobiti znanje o pravični trgovini.

Trajanje: 30 min.

Prostor: učilnica z video opremo.

Potrebujete: DVD »Semena svobode«, DVD-predvajalnik in TV ali računalnik.

Potek: z dijaki si oglejte video Semena svobode, ki ga je posnela italijanska nevladna organizacija Mandacarù. Film je bil posnet v letih 2005 in 2006 v Indiji in na Šrilanki. V filmu nam kmetje, člani svetovnega gibanja pravične trgovine, predstavijo biotsko raznovrstnost kot jo sami živijo in vsakodnevno uresničujejo. Zbrane so njihove zgodbe, izkušnje in anekdote, povezane z ekološkim pridelovanjem in shranjevanjem semen. Medtem ko se v gospodarsko zapostavljenih državah Juga ljudje spopadajo z neprijetnimi posledicami modela razvoja, ki so jim ga vsilile multinacionalke agroživilske industrije, kmetje iz organizacij Podie in Navdanya dokazujejo, da je drugačen model razvoja mogoč. Film vsebuje intervju z indijsko znanstvenico in eno izmed glavnih pobudnic boja za ohranitev biotske raznovrstnosti Vandano Shivo. Film odraža misel Mahatme Gandhija: »Bodi sprememba, ki jo želiš videti v svetu.«

Opomba: ogled videa je odvisen od časa, ki ga imate na voljo. Film je dolg 27 minut.

Mi, prehranski kralji!

Cilj: sestaviti kodeks praks za spodbujanje prehranske suverenosti.

Trajanje: najmanj 30 minut.

Prostor: učilnica.

Potrebujete: svinčnik in papir za vse udeležence, kartice.

Potek:

1. del – vsak udeleženec prejme 10 kartic. Na voljo ima 10 minut, da na vsako kartico napiše konkretno dejanje, ki krepi prehransko suverenost. Vsaka kartica naj vsebuje le en koncept. Spodbudite dijake, da izpolnijo vse kartice.
2. del – dijaki sedijo v krogu. Nekdo naj prebere enega izmed svojih predlogov. Dijaki, ki menijo, da imajo med svojimi karticami podoben predlog, naj svojo kartico postavijo na kartico s prebranim predlogom. Nadaljujte z naslednjim predlogom (če kateri izmed dijakov nobenega izmed svojih predlogov ne more povezati s prebranimi karticami, naj svoje kartice položi na stran. Ko so vse kartice prebrane in predlogi poenoteni, pomagajte dijakom napisati kodeks.

Kamen v jezero

Cilj: preveriti pridobljeno znanje.

Trajanje: 20 minut.

Prostor: učilnica.

Potrebujete: dva stola.

Potek: stola postavite na razdaljo nekaj metrov. Dijaki naj se sprehajajo po prostoru. Kdor želi z ostalimi deliti eno izmed svojih misli o obravnavanih temah, naj stopi na stol in jo naglas pove. Glede na svoje strinjanje/nestrinjanje s povedanim, naj se ostali dijaki ustrezno približajo/oddaljijo od stola.

Poker asov

Cilj: preveriti pridobljeno znanje (alternativa dejavnosti »Kamen v jezero«).

Trajanje: 20 minut.

Prostor: učilnica.

Potrebujete: papir in svinčnik za vsakega udeleženca.

Potek: na tablo narišite kvadrat, razdeljen na štiri dele in povabite dijake, naj storijo isto na listu papirja. Medtem ko razmišljajo o obravnavanih temah, naj v zgornji desni kot napiše tisto, s čimer se strinjajo in kar želijo sami početi (ali že počnejo), v zgornji levi kot tisto, s čimer se strinjajo, a tega sami ne počne, v spodnji desni kot tisto, s čimer se ne strinjajo, pa vendar počnejo, in v spodnji levi kot tisto, s čimer se ne strinjajo in česar tudi ne počnejo.



Naslov:

Pravica do hrane, Priročnik z gradivi za osnovno in srednjo šolo

Avtorji:

Andrea Caccià (modul za drugo triado osnovne šole)

Alessia Bordo in Ombretta Spracino (modul za tretjo triado osnovne šole)

Laura Prinzi (modul za srednjo šolo)

Prevod iz italijanščine:

Maja Žorga

Priredila za slovenski prostor:

Petra Šajn

Oblikovanje in tisk:

MEDIUM d.o.o., Žirovnica

Naklada:

100 izvodov

Ljubljana, julij 2009

CIP



“Priročnik, ki ga držite v rokah, obravnava številne teme, vse pa povezuje ena ključna misel: vsak med nami je ves čas preko svojih misli, delovanja in uporabe raznih dobrin povezan z brezštevilno množico ljudi po vsem svetu, z vsem življenjem na planetu pa si delimo zrak, vodo, hrano in bivalni prostor. Nihče se ne more izključiti iz okolja, ki ga obdaja.”

Rene Suša, Društvo Humanitas



Priročnik z gradivi Pravica do hrane je bil izdan s finančno pomočjo Evropske unije v okviru mednarodnega projekta Enlarging FAIR. Vsebina priročnika je v izključni odgovornosti Umanotere, Slovenske fundacije za trajnostni razvoj in v nobenem primeru ne izraža uradnega stališča Evropske unije.